

Starck, Christian

Working Paper

Keskuspankkien riippumattomuus: Kansainvälinen vertailu

Bank of Finland Discussion Papers, No. 10/1992

Provided in Cooperation with:

Bank of Finland, Helsinki

Suggested Citation: Starck, Christian (1992) : Keskuspankkien riippumattomuus: Kansainvälinen vertailu, Bank of Finland Discussion Papers, No. 10/1992, ISBN 951-686-319-1, Bank of Finland, Helsinki,
<https://nbn-resolving.de/urn:nbn:fi:bof-201808021848>

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/211639>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

SUOMEN PANKIN KESKUSTELUALOITTEITA 10/92

Christian Starck

Suomen Pankin keskuspankkipolitiikan osasto
30.3.1992

**Keskuspankkien riippumattomuus
— kansainvälinen vertailu**

ISBN 951-686-319-1
ISSN 0785-3572

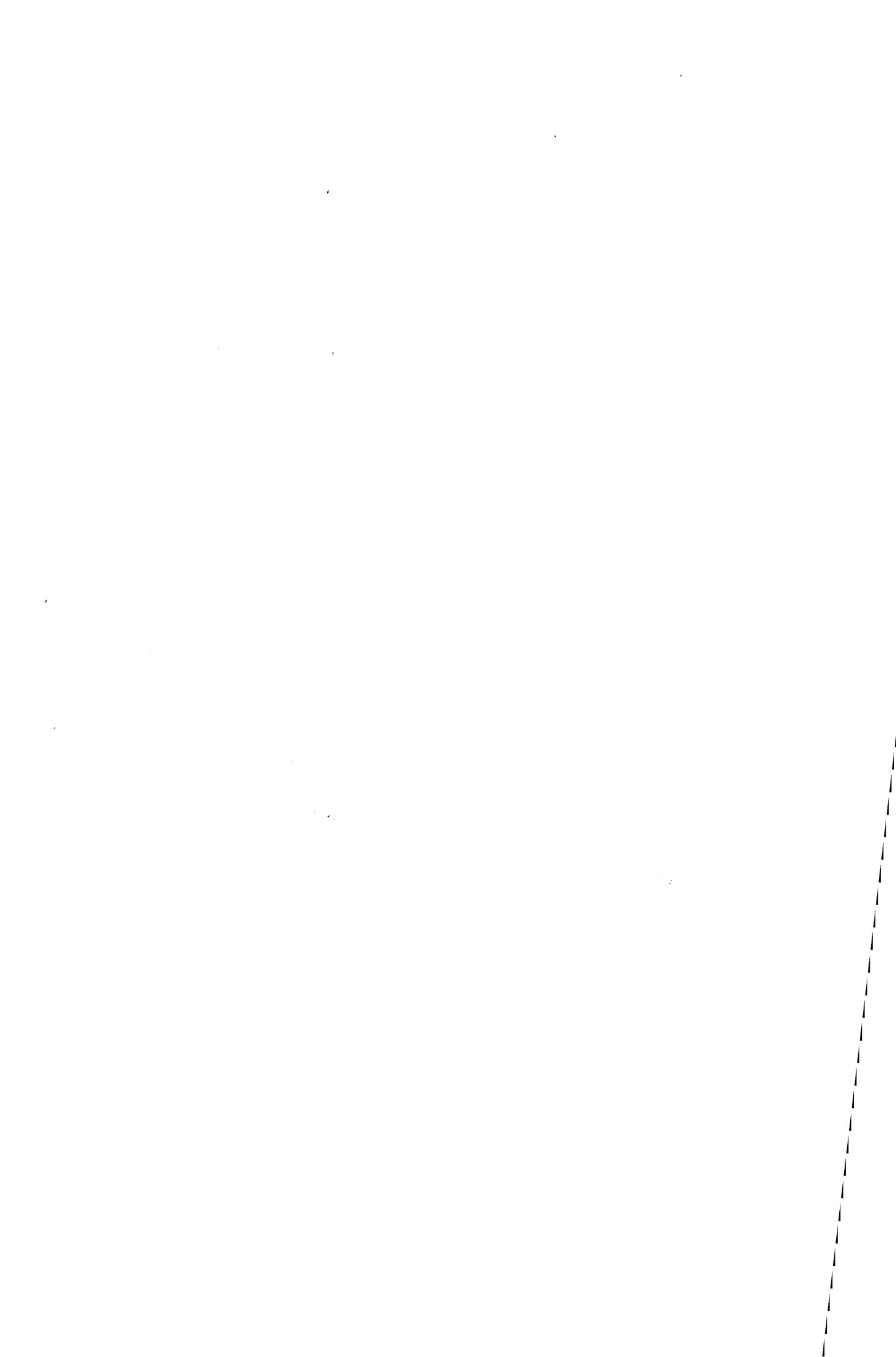
Suomen Pankin monistuskeskus
Helsinki 1992

Tiivistelmä

Selvityksessä tarkastellaan keskuspankkien riippumattomuutta ETA-maissa ja muutamassa muussa maassa. Keskuspankit ovat erittäin itsenäisiä **Chilessä**, **Saksassa** ja **Sveitsissä**. **Itävallan**, **Suomen** ja **Yhdysvaltain** keskuspankit ovat myös varsin riippumattomia hallituksista, ja **Ruotsin** keskuspankin tilanne ei oleellisesti poikkea näiden maiden keskuspankkien tilanteesta. Tarkastelun muissa maissa keskuspankit ovat vaihtelevassa määrin epäitsenäisiä. Esimerkiksi **Alankomaissa**, **Australiassa**, **Belgiassa**, **Tanskassa** ja **Uudessa-Seelannissa** keskuspankeilla on jonkin verran itsenäisyyttä. **Espanjan**, **Kreikan**, **Norjan**, **Portugalin** ja **Ranskan** keskuspankit ovat sen sijaan erittäin riippuvaisia hallituksista. **Irlannin**, **Islannin**, **Ison-Britannian**, **Italian**, **Japanin** ja **Kanadan** keskuspankit sijoittuvat näiden kahden ryhmän välimaastoon.

Abstract

In this paper the independence of central banks in the EEA-countries and in some other countries is analyzed. The central banks are highly independent in **Chile**, **Germany** and **Switzerland**. The central banks of **Austria**, **Finland** and the **U.S.** are also very independent from the government, and the situation of the central bank of **Sweden** does not differ substantially from the situation in these countries. In the rest of the countries studied the central banks are dependent to varying degrees. For example, in **Australia**, **Belgium**, **Denmark**, the **Netherlands** and **New Zealand** the central banks are somewhat independent. On the contrary, the central banks of **France**, **Greece**, **Norway**, **Portugal** and **Spain** are very dependent on the government. The central banks of **Canada**, **Iceland**, **Ireland**, **Italy**, **Japan** and the **U.K.** fall in between these two groups.

Sisällys

	Sivu
1 Johdanto	7
2 Miksi riippumaton keskuspankki?	8
3 Miten riippumattomuus ilmenee?	11
4 Maakohtainen tarkastelu	12
5 EMU-suunnitelmat	17
6 Yhteenveto	18
Liite Keskuspankkilainsäädäntö maittain	19
Kirjallisuusluettelo	42

1 Johdanto

Kansainvälisessä keskustelussa rahapolitiikan uskottavuudesta ja tehokkuudesta inflaationtorjunnassa keskuspankin poliittinen riippumattomuus on korostunut viime aikoina. Eri maiden kehityksestä on tehty se johtopäätös, että inflaation alentamiseen liittyvät kansantaloudelliset kustannukset (tuotantomenetykset ja työttömyys) riippuvat keskeisesti yleisön luottamuksesta rahapolitiikkaan. Nykyään uskotaan yleisesti, että keskuspankin päätöksenteon riippumattomuus poliittisesta päätöksentekojärjestelmästä vahvistaa tätä luottamusta ja vähentää alhaisen inflaation saavuttamiseen liittyviä kustannuksia. Käsillä oleva selvitys pyrkii arvioimaan säännöksiin pohjautuvan tarkastelun perusteella keskuspankkien riippumattomuutta ETA-maissa ja muutamassa muussa maassa.

Koska keskuspankkipolitiikka on vain osa talouspolitiikkaa, keskuspankki-politiikan uskottavuus riippuu viime kädessä koko talouspolitiikan uskottavuudesta. Keskuspankin riippumattomuus voi kuitenkin osaltaan tukea muiden poliittikalohkojen pyrkimyksiä ja helpottaa päätöksentekoa näillä osa-alueilla. Keskuspankki voi edesauttaa alhaisen inflaation kanssa sopusoinnussa olevien työmarkkinasopimusten solmimista asettamalla pitkän ajan inflaatiotavoitteen, josta se voi hallinnollisen asemansa vuoksi pitää kiinni.

Euroopan yhteisöjen (EY) suunnitelmat talous- ja rahaliiton (EMU) luomiseksi ovat osaltaan vauhdittaneet keskustelua kansallisten keskuspankkien poliittisesta riippumattomuudesta. Suunnitelmien mukaan EY-maiden keskuspankit tulee ylimenokauden aikana (viimeistään vuonna 1994) irrottaa poliittisesta määräysvallasta. Suunnitteilla olevan keskuspankin johtosääntöluonnoksessa esitetään, etteivät päättävissä elimissä toimivat saa ottaa neuvoja tai määräyksiä muilta viranomaisilta.

2 Miksi riippumaton keskuspankki?

Maailmassa, jossa on katteetonta rahaa ja jossa rahan liikkeeseenlaskuun valtiolla on yksinoikeus, syntyy herkästi inflaatiopaineita. Hallituksilla voi olla erilaisia itsekkäitä syitä ylläpitää inflaatiota. Inflaation avulla voidaan esimerkiksi kasvattaa seteleiden liikkeeseenlaskusta saatavaa ns. seignioragetuloa, nostaa veroastetta ilman erillisiä päätöksiä, kun veronmaksajat joutuvat entistä ankarampiin veroluokkiin, alentaa valtion velan reaalista arvoa sekä mahdollisesti lyhytaikaisesti tukea työllisyyttä. Toisaalta inflaatiolla on kielteisiä hyvinvointivaikutuksia koska se jakaa tuloa ja varallisuutta uudelleen ja suunnitelmattomalla tavalla. Kun inflaatio vaikeuttaa investointisuunnitelmien tekoa, se vähentää myös talouden kasvumahdollisuuksia. Rahan arvon aleneminen koetaan sen takia laajasti kielteiseksi ilmiöksi. Rahapolitiikan perimmäinen *tavoite* on saavuttaa ja ylläpitää hintojen vakautta. Perimmäisen *vastuun* rahapolitiikasta täytyy kuitenkin olla poliittisella johdolla.

Ajatus riippumattomasta keskuspankista perustuu näkemykseen, että hallitus voi päästä entistä parempiin rahapoliittisiin tuloksiin rajoittamalla omaa ja tulevien hallitusten liikkumavapautta. Tämä tapahtuu delegoimalla päätäntävaltaa jollekin hallituksen ulkopuoliselle taholle, joko itsenäiselle keskuspankille tai, kuten useimmissa Euroopan maissa, kansainväliselle päätöksentekokoneistolle (Euroopan valuuttajärjestelmä eli EMS-yhteistyö). Keskeinen ajatus on, että rahapolitiikan uskottavuutta, ja siten sen tehokkuutta, voidaan kohentaa etäännyttämällä päätäntävaltaa hallituksesta.

Taloudenpitäjät nimittäin tietävät, että hallituksella on inflaatiotavoitteen lisäksi myös työllisyystavoite, ja tämä voi — varsinkin lyhyellä aikavälillä — olla ristiriidassa inflaatiotavoitteen kanssa. Pelätään, että tällaisessa ristiriitatilanteessa painotetaan työllisyyden merkitystä, mistä syystä inflaatiotavoitteen uskottavuus heikkenee. Tällöin myös rahapolitiikan teho heikkenee. Jos sen sijaan täydellinen vastuu rahapolitiikasta annetaan keskuspankille, keskuspankkipolitiikan uskottavuus vahvistuu ja inflaatiotavoitteen saavuttamisesta koituvat kustannukset alenevat. Barro & Gordon (1983a, b) esittivät ensimmäisinä talousteoreettiset perustelut keskuspankkien itsenäisyyden puolesta.¹

Empiiriset tutkimukset tukevat yllä esitettyjä olettamuksia inflaation ja työttömyyden välisestä riippuvuudesta. Eri selvitysten mukaan inflaatio on suhteellisesti alhaisempi ja budjettivajeet ovat suhteellisesti pienemmät ja vakaammat niissä maissa, joissa on itsenäiset keskuspankit. Näissä maissa ei ole kuitenkaan keskimäärin korkeampi työttömyysaste tai alempi taloudellinen kasvuvauhti kuin niissä maissa, joissa keskuspankin itsenäisyys on kovin

¹ Rahapolitiikan etäännyttämistä hallituksesta voidaan vaihtoehtoisesti katsoa säännönmukaisen versus päätösperäisen politiikan paremmuuden näkökulmasta (Hetzl (1990)). Säännönmukaisen politiikan puolestapuhujat suosivat sellaista itsenäisyyden käsitettä, joka ilmenee keskuspankin käsien sitomisena (jolloin hallituksellakaan ei ole rahapoliittista valtaa). EMS-yhteistyö on tästä hyvä esimerkki. Päätösperäisen järjestelmän puolestapuhujat suosivat itsenäisyyttä, jossa keskuspankilla on valtaa tehdä harkinnanvaraisia päätöksiä.

rajoitettu. Tutkimukset on tehty viimeisten 10 vuoden aikana, ja ne kattavat tavallisesti useimmat teollisuusmaat ja viimeiset 40 vuotta.

Banaian et al. (1983) tutkivat 17 teollisuusmaata käyttäen aineistoa vuodesta 1960. He selittävät inflaatiota ja talouskasvua monilla eri tekijöillä, mukaan lukien muuttujalla, joka ilmentää keskuspankin itsenäisyyttä. Se saa korkeimman arvon **Saksalle, Sveitsille ja Yhdysvalloille**, ja estimaatin mukaan inflaatio oli näissä maissa keskimäärin 4 prosenttiyksikköä alempi vuosittain, mikä johtuu näiden maiden keskuspankkien itsenäisyydestä. Burdekinin & Laneyn (1988) tulokset ovat muuten samanlaiset mutta he lisäävät **Kanadan** itsenäisten keskuspankkien joukkoon (vuosina 1960–1967). Blackburn & Christensen (1989) esittävät epäsuoraa tukea tälle johtopäätökselle tutkiessaan hyperinflaation nujertamista.

Alesina (1988) luokittelee 14 teollisuusmaan keskuspankit neljään itsenäisyyttä ilmentävään luokkaan säännöksiin perustuvan tarkastelun avulla. Hän mittaa itsenäisyyttä keskuspankin ja hallituksen välisen työnjaon, keskuspankin johtokunnan nimitys- ja erottamissääntöjen sekä valtion keskuspankki-luotto-oikeuksien perusteella. Käyttämällä 1970-luvulta peräisin olevaa aineistoa Alesina mittaa, miten keskuspankin itsenäisyys on yhteydessä inflaatioon, inflaation vaihteluun, rahapolitiikan reaktioihin budjettialijäämiin, tuotannon kasvuvauhdin pienenemiseen sekä vaihtotaseen vajeeseen. Alesinan mukaan inflaatiouvauhti on ollut merkitsevästi hitaampi niissä maissa, joissa keskuspankki on itsenäinen.

Grilli et al. (1991) tutkivat 18 teollisuusmaata vuosilta 1950–1987 peräisin olevalla aineistolla. He rakentavat keskuspankin itsenäisyyttä kuvaavan indeksin, joka perustuu yksityiskohtaisen tarkasteluun keskuspankin ja hallituksen välisiä suhteita määräävistä säännöistä. Tutkijat toteavat, että inflaatio on merkitsevästi vähäisempi niissä maissa, joissa on itsenäinen keskuspankki ja että näissä maissa talouskasvu ei ole merkitsevästi pienempi kuin muissa maissa. Weber (1991) käyttää samaa indeksiä kuin Grilli et alii ja päätyy samaan tulokseen, vaikka hän käyttää erilaista tilastollista menetelmää.

Capie & Wood (1991a, b) tutkivat keskuspankin itsenäisyyden ja inflaation välistä riippuvuutta 120 vuoden ajalta. Tarkastelun kohteena ovat 15 maan keskuspankit. Tutkijat löytävät suhteellisen selvän, positiivisen riippuvuuden keskuspankin itsenäisyyden ja inflaation torjuntakyvyn välillä. Sen sijaan keskuspankin asemalla ei näyttänyt olevan merkitystä *hyperinflaatioiden* syntymisessä.

Banaian et al. (1983), Parkin (1987), Burdekin & Laney (1988) ja Masciandro & Tabellini (1988) tutkivat keskuspankin itsenäisyyden ja finanssi-poliittisen kurinalaisuuden välistä yhteyttä. Esimerkiksi Parkin (op. cit.) käyttää samaa luokittelua kuin Alesina (op. cit.) tutkiessaan 12 teollisuusmaata vuosien 1955–1983 aineiston avulla. Tulosten mukaan budjettivajeet ovat suhteellisesti pienemmät niissä maissa, joissa on itsenäiset keskuspankit.

Tuoreimman — ja eniten julkisuutta saaneen — tutkimuksen keskuspankin itsenäisyydestä ja taloudellisesta menestyksestä ovat julkaisseet Alesina & Summers (1991). Harvardilaistutkijat tarkastelevat 17 teollisuusmaata (ml. **Suomi**) vuosien 1951–1988 aineistolla ja arvioivat keskuspankin itsenäisyyden

sekä inflaation, talouskasvun ja työttömyyden välistä riippuvuutta. Analyysissa kiteytetään Alesinan (1988) neljä itsenäisyyttä ilmentävää kategoriaa kahteen poliittista ja taloudellista riippumattomuutta mittaavaan tunnuslukuun. Tulosten mukaan inflaatio on sitä alhaisempi, mitä itsenäisempi keskuspankki on. Keskuspankin itsenäisyyden ja taloudellisen kasvun tai työttömyyden välillä ei havaittu systemaattista riippuvuutta.

On kuitenkin huomattava, että empiiristen selvitysten tekoa vaikeuttavat määrittelyihin liittyvät kysymykset. Itsenäisyyden mittaaminen virallisten säännösten perusteella on varsin ongelmallista, sillä monet *epäviralliset* järjestelmät ja käytännöt — mahdollisesti jopa henkilöihin liittyvät tekijät — voivat käytännössä suuresti vaikuttaa keskuspankin itsenäisyyteen. Voidaan myös epäillä, että jokin *kolmas* tekijä vaikuttaa sekä keskuspankin riippumattomuuteen että inflaatioon. Tällainen tekijä voi olla esimerkiksi kansaan syvästi juurtunut huono inflaationsietokyky (kuten **Japanissa** ja **Saksassa**). Tällaisten tekijöiden määrittäminen on kuitenkin hankalaa, ja ne jätetään tarkastelun ulkopuolelle niin käsillä olevassa selvityksessä kuin kirjallisuudessa yleensäkin.

Voidaan kuitenkin todeta, että on olemassa sekä teoreettisia että empiirisiä perusteluja käsitykselle, että inflaatio alenee keskuspankin riippumattomuuden kasvun myötä. Tämän havainnon perusteella keskuspankkilainsäädäntöä on viime aikoina uusittu useassa maassa keskuspankin itsenäisyyden kasvattamiseksi. Esimerkkejä tästä ovat **Chilen**, **Ruotsin** ja **Uuden-Seelannin** lain muutokset vuodelta 1989. Samantapaisia pyrkimyksiä on vireillä tällä hetkellä **Argentiinassa**, **Kanadassa**, **Puolassa** ja **Tsekkoslovakiassa**.²

² Sen sijaan **Yhdysvalloissa** on vireillä päinvastaisia pyrkimyksiä (Akhtar & Howe (1991)).

3 Miten riippumattomuus ilmenee?

Keskuspankkien riippumattomuutta on tutkittu melko laajasti (katso kirjallisuusluettelo). Tutkimuksissa on tarkasteltu keskuspankkia koskevaa lainsäädäntöä, säännöksiä ja käytäntöjä. Itsenäisyyttä on pyritty hahmottelemaan kuvaamalla yksityiskohtaisesti keskuspankkia koskevaa säännöstöä tai ryhmittämällä keskuspankin itsenäisyyteen vaikuttavat tekijät aihepiireittäin. Esimerkiksi EY:n komissio on käyttänyt ensin mainittua (EC (1990)) ja IMF:n tutkijat viimeksi mainittua lähestymistapaa (Swinburne & Castello-Branco (1991)).

Käsillä olevassa selvityksessä tarkastellaan keskuspankin itsenäisyyttä ryhmittämällä tähän itsenäisyyteen vaikuttavat tekijät aihepiireittäin. Ryhmittely on samantapainen kuin IMF:n käyttämä, ja itsenäisyyttä analysoidaan seuraavien ulottuvuuksien avulla:

Mandaatti: keskuspankin valtuudet itsenäisesti valita rahapoliittiset — mukaan lukien valuuttapoliittiset — tavoitteet ja keinot. Tähän sisältyvät myös keskuspankin ja muun julkishallinnon väliset tiedonvälityskanavat sekä mahdolliset säännökset ristiriitojen ratkaisemiseksi. Pankkitarkastustoiminta voidaan lisäksi lukea tähän ulottuvuuteen.

Tavoitteet: säännökset keskuspankkipoliittisista lopputavoitteista.

Johto: keskuspankin johdon nimitys ja virkakausien pituus sekä johdon kokoonpano.

Valtion rahoitus: valtion mahdollisuudet käyttää keskuspankkiluottoa.

Taloudellinen itsenäisyys: keskuspankin omistuspohja ja oma budjetti.

Toiminnan seurattavuus: keskuspankkipolitiikan muotoilun ja toteutuksen seurattavuus yleisön kannalta.

Tarkastelussa käsitellään vain kursorisesti käsien sitomisena ilmenevää itsenäisyyttä (ks. alaviite 1). On kuitenkin selvää, että keskuspankin voidaan käsittää olevan itsenäinen tietyssä mielessä, jos se itsenäisesti voi päättää esimerkiksi valuuttakurssiregimistä. EMS-yhteistyön kautta keskuspankki voi delegoida päätäntävaltaa **Saksan** keskuspankille, joka puolestaan on hyvin itsenäinen yllä esitettyjen kriteereiden mukaan.

4 Maakohtainen tarkastelu

Kunkin edellä mainitun keskuspankin politiikan riippumattomuutta ilmentävän ulottuvuuden avulla pyritään muodostamaan kokonaiskuva seuraavan 23 maan osalta: **Alankomaat, Australia, Belgia, Chile, Espanja, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Japani, Kanada, Kreikka, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Sveitsi, Tanska, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.** Vertailu kattaa Efta- ja EY-maat ja siten koko ETAn. Siltä osin se on ensimmäinen lajissaan. **Japani ja Yhdysvallat** on sisällytetty tutkimukseen merkittävän taloudellisen asemansa vuoksi, **Australia ja Kanada** taas, koska ne ovat **Suomen** tavoin pieniä avotalouksia, ja **Chile ja Uusi-Seelanti** ovat mukana koska keskuspankkilainsäädäntöä on äskettäin uusittu näissä maissa. Yksityiskohtaiset maittaiset tiedot on esitetty liitteessä.

Mandaatti

Keskuspankin valtuudet valita itsenäisesti rahapoliittiset tavoitteet vaihtelevat täydellisestä itsenäisyydestä kutakuinkin olemattomaan itsenäisyyteen. Sen sijaan keskuspankit ovat yleensä kohtalaisen itsenäisiä toteuttamispäätöksissään. Joitain rajoituksia toteuttamisvapaudessa esiintyy; esimerkiksi **Isossa-Britanniassa, Italiassa ja Japanissa** keskuspankeilla ei ole oikeutta päättää kassavarantovelvoitteesta.

Keskuspankki on mandaattikriteerin mukaan erittäin itsenäinen **Chilessä, Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä. Espanjassa, Islannissa, Isossa-Britanniasa, Kreikassa, Norjassa ja Portugalissa** taas keskuspankilla on hyvin vähän itsenäisyyttä. Näiden ryhmien väliin jäävien maiden keskuspankkien itsenäisyys vaihtelee suuresti. **Ruotsi, Suomi ja Yhdysvallat** ovat lähempänä itsenäisten keskuspankkien ryhmää kuin riippuvien ryhmää. **Chilen, Ruotsin ja Uuden-Seelannin** muutaman vuoden takaiset uudet keskuspankkilait ovat lisänneet näiden maiden keskuspankkien itsenäisyyttä.

Saksan keskuspankille on annettu tehtäväksi suvereenisesti päättää rahapoliittisista kysymyksistä. Säännöksiin on nimenomaisesti kirjattu, että keskuspankin *ei* tule ottaa vastaan ohjeita hallitukselta. *Mikäli* hallituksen politiikka on sopusoinnussa vakaan hintatason kanssa, keskuspankki voi kuitenkin osaltaan tukea hallituksen pyrkimyksiä. Keskuspankilla on velvollisuus antaa neuvoja hallitukselle rahapolitiikkaa sivuavissa kysymyksissä. Keskuspankin ja hallituksen edustajat voivat osallistua toistensa kokouksiin ja esittää niissä ehdotuksia. Näillä edustajilla ei kutienkaan ole äänioikeutta toistensa kokouksissa.

Ruotsissa ja Sveitsissä keskuspankin on informoitava hallitusta ennen kuin se ryhtyy merkittäviin rahapoliittisiin toimenpiteisiin. Keskusteluja perustellaan sillä, että hallituksella on oltava kokonaisvastuu talouspolitiikasta. Keskuspankki tekee kuitenkin lopulliset rahapoliittiset päätökset.

Yhdysvalloissa keskuspankki on niin ikään varsin riippumaton hallituksesta. Eduskunnalla (kongressilla) on sen sijaan oikeus antaa keskuspankille ohjeita, ja keskuspankki vastaa toiminnastaan kongressille, jolle se raportoi kaksi kertaa vuodessa.

Ison-Britannian keskuspankin itsenäisyys on kovin vähäinen. Valtiovarainministerillä on vastuu rahapolitiikasta, ja hänellä on oikeus antaa keskuspankille rahapoliittisia ohjeita (julkistamatta niitä). Käytännössä valtiovarainministeriö päättää rahapolitiikan yleislinjoista ja keskuspankki toteuttaa ne.

Italiassa keskuspankin johdolle kuuluu rahapoliittisten ehdotusten antaminen valtiovarainministerille. Ministeri hyväksyy ne ja antaa keskuspankille toteuttamisvastuun.

Ranskassa keskuspankilla ei ole päätäntävaltaa rahapolitiikassa; tämä valta on valtiovarainministerillä. Keskuspankin rooli on neuvoa-antava ja toteuttava.

Uudessa-Seelannissa keskuspankin ja hallituksen välinen asema määritellään keskinäisen sopimuksen perusteella. Voimassa olevan sopimuksen mukaan keskuspankin tehtävä on alentaa inflaatiovauhti 0–2 prosenttiin vuoden 1992 loppuun mennessä. Hallitus ei voi muuttaa tehtyä sopimusta ilman eduskunnan suostumusta.

Pankkitarkastuksen hoidossa esiintyy suuria eroja maiden välillä. Pankkitarkastus kuuluu yksinomaan keskuspankille **Alankomaissa, Australiassa, Espanjassa, Irlannissa, Islannissa, Isossa-Britanniassa ja Portugalissa**. Eräissä muissa maissa, kuten **Chilessä, Itävallassa, Norjassa, Ruotsissa, Sveitsissä ja Tanskassa**, pankkitarkastuksesta vastaa muu viranomainen kuin keskuspankki. Pankkitarkastus on vaihtelevan laajasti keskuspankin ja muiden viranomaisten yhteistyötä esimerkiksi **Kanadassa ja Saksassa**. Näin on laita myös **Suomessa**.

Tavoitteet

Useimmiten keskuspankeilla ei ole laissa määriteltyä kokonaistaloudellista lopputavoitetta. Tähän ryhmään kuuluvat **Espanja, Iso-Britannia, Italia, Kreikka, Norja, Portugali, Ranska ja Ruotsi**. Monessa maassa kokonaistaloudelliset tavoitteet on määritelty vain hyvin epämääräisesti. **Kanada, Sveitsi ja Yhdysvallat** ovat tällaisia maita. Joissakin maissa, kuten **Tanskassa**, yleisesti määritellyn kokonaistaloudellisen tavoitteen on tulkittu merkitsevän nimenomaisesti hintojen vakautta ja hyvinvointia.

Niissä maissa, joissa keskuspankeille on asetettu kokonaistaloudellisia tavoitteita, rahan arvon vakaus on yleensä ensisijainen tavoite. Usein tähän on liitetty kasvu-, työllisyys- ja hyvinvointitavoitteita. Tällaisia maita ovat esimerkiksi **Alankomaat ja Australia**. Muutamassa maassa hintojen vakaus on yksinomainen tavoite; tällaisia ovat **Espanja, Itävalta, Saksa ja Uusi-Seelanti**.

Johto

Käytäntö vaihtelee erittäin paljon. Yleisesti ottaen hallituksella on merkittävä osuus nimitysasioissa. Toimikausien pituus vaihtelee niin ikään maittain. Johtokunnan puheenjohtajan toimikausi on rajoittamaton **Italiassa, Ranskassa, Suomessa ja Tanskassa**. Se on pitempi kuin eduskunnan toimikausi esimerkiksi **Alankomaissa, Japanissa, Kanadassa, Ruotsissa, Saksassa ja Sveitsissä**. Useimmissa maissa johtokunnan miehitystä uusitaan vähän kerrallaan, mikä vähentää yksittäisen hallituksen mahdollisuuksia miehittää keskuspankin toimet.

Valtion rahoitus

Valtion keskuspankkiluoton saannin säännöt ovat hyvin kirjavia. Joillakin keskuspankeilla on varsin tiukat säännökset valtion luotottamisesta. Säännösten puuttuminen taas ei merkitse, että keskuspankki käytännössä lainaisi valtiolle muutoin kuin erikoistapauksissa; **Iso-Britannia** ja **Suomi** ovat esimerkkejä tästä. Ainoastaan **Chilessä** on keskuspankilla selkeät ja tiukat säännöt valtion rahoittamisen estämiseksi. **Alankomaissa, Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä** säännöt ovat varsin tiukkoja, joskaan ne eivät ehdottomasti kiellä keskuspankkia myöntämästä lainaa valtiolle.

Taloudellinen itsenäisyys

Useimmat — muun muassa kaikki pohjoismaiset — keskuspankit ovat valtion omistuksessa. Keskuspankeilla on kuitenkin yleensä suuri vapaus hallita omaa talouttaan. **Belgiassa, Italiassa, Itävallassa, Japanissa, Kreikassa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa** keskuspankin omistus on kokonaan tai osittain muiden kotimaisten tahojen (esimerkiksi yksityishenkilöiden) kuin valtion omistuksessa. **Japani** on sikäli erikoistapaus, että siellä valtiovarainministeri vahvistaa keskuspankin budjetin, vaikka valtio omistaa 55 % osakepääomasta ja muu osakekanta on yksityisessä omistuksessa.

Toiminnan seurattavuus

Useimmat keskuspankit raportoivat kirjallisesti kerran (vuosikertomus) tai kaksi kertaa vuodessa hallitukselle tai eduskunnalle. Ainoastaan **Saksan** keskuspankin vuosikertomusta ei käsitellä hallituksessa eikä eduskunnassakaan. Keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja tai muut keskuspankin edustajat informoivat niin ikään useimmissa maissa hallitusta, eduskuntaa tai eduskunnan valiokuntia.

Maakohtaisen tarkastelun lopuksi esitetään yritys kvantifioida keskuspankkien itsenäisyyttä. Keskuspankit on pisteytetty edellä käytettyjen dimensioiden kannalta asteikolla 1–5 siten, että mitä suurempi pisteluku on, sitä

itsenäisempi keskuspankki on. Tulos on esitetty taulukossa 1. Keskuspankit voidaan karkeasti ottaen jakaa kahteen ryhmään: suhteellisen riippumattomiin ja suhteellisen epäitsenäisiin. Viimeksi mainittu ryhmä on kuitenkin paljon suurempi kuin ensimmäinen, ja riippuvuus vaihtelee melko suuresti epäitsenäisten keskuspankkien ryhmässä. Itsenäisyys vaihtelee kaiken kaikkiaan erittäin paljon.

Keskuspankki on erittäin itsenäinen **Chilessä, Saksassa ja Sveitsissä. Itävallan, Suomen ja Yhdysvaltain** keskuspankit ovat myös varsin riippumattomia hallituksista, ja **Ruotsin** keskuspankki asettuu varsin lähelle näitä. Muissa tarkastelun kohteena olevissa maissa keskuspankki on vaihtelevassa määrin epäitsenäinen. Esimerkiksi **Alankomaissa, Australiassa, Belgiassa, Tanskassa ja Uudessa-Seelannissa** keskuspankilla on jonkin verran itsenäisyyttä. **Espanjan, Kreikan, Norjan, Portugalin ja Ranskan** keskuspankit ovat sen sijaan erittäin riippuvaisia hallituksista. **Irlannin, Islannin, Ison-Britannian, Italian, Japanin ja Kanadan** keskuspankit sijoittuvat näiden kahden ryhmän välimaastoon. Tarkastelun itsenäisin on **Saksan** ja epäitsenäisin **Portugalin** keskuspankki. Efta-maiden riippumattomin keskuspankki on **Sveitsin** keskuspankki ja hallituksesta riippuvaisin on **Norjan** keskuspankki.

On kuitenkin korostettava määrittelyn subjektiivista luonnetta; tulos on suuntaa-antava, mutta yksittäisten keskuspankkien keskinäisiin sijoituksiin liittyy tulkinnan- ja harkinnanvaraisuutta. Joidenkin keskuspankkien itsenäisyyttä ilmentävistä kriteereistä ei ole ollut käytettävissä tarpeeksi informaatiota. Yksi arviointikriteereistä ilmentää lisäksi muuta kuin keskuspankin itsenäisyyttä: kokonaistaloudellinen lopputavoite on pisteytetty siten, että pisteluku on sitä suurempi, mitä enemmän tavoite painottuu hintojen vakauteen. Pelkkiin säännöksiin perustuvan arvioinnin heikkouksia ilmenee myös esimerkiksi **Japanin** tapauksessa. Yllä esitetyn tarkastelun perusteella **Japanin** keskuspankki on suhteellisen epäitsenäinen, mutta käytännössä se on viime vuosina ollut varsin riippumaton poliittisesta päätöksenteosta.

Taulukossa 1 esitetyt tulokset vastaavat melko hyvin kirjallisuudessa aiemmin esitettyjä tuloksia. Esimerkiksi verrattuna Alesina & Summersin (1991) tutkimukseen tulokset ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta samankaltaiset. Harvardilaistutkijat luokittelevat kuitenkin **Australian, Ruotsin, Suomen ja Uuden-Seelannin** liian epäitsenäisiksi. Tämä johtuu heidän käyttämästään turhan suppeasta arviointikriteeristöstä ja lisäksi **Ruotsin** ja **Uuden-Seelannin** tapauksessa siitä, että arviointi perustuu vanhaan lainsäädäntöön. **Suomen** tapauksessa virhearviointi on ilmeisesti lisäksi seurausta siitä, että vaikka meiltä puuttuvat säännöt, jotka nimenomaisesti kieltävät Suomen Pankkia lainaamasta valtiolle, keskuspankki on käytännössä rahoittanut valtiota vain harvoin ja hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa.

Taulukko 1.

Keskuspankkien itsenäisyys

<i>Kriteeri</i>	Mandaatti	Tavoitteet	Johto	Valtion rahoitus	Taloudellinen itsenäisyys	Toiminnan seurattavuus	Pistemäärä	Painotettu pistemäärä (1)	Sija (2)
<i>Maa</i>									
Alankomaat	3	3	2	3	2	4	17	2.80	8
Australia	3	3	3	1	2	3	15	2.55	12
Belgia	3	2	2	2	4	3	16	2.60	11
Chile	5	3	3	5	3	3	23	4.30	3
Espanja	1	5	1	2	3	3	15	1.60	21
Irlanti	3	4	2	1	3	3	16	2.45	14
Islanti	1	4	2	4	3	2	16	2.10	17
Iso-Britannia	1	2	2	4	3	3	15	2.05	18
Italia	2	2	3	2	4	2	15	2.30	15
Itävalta	5	5	3	3	4	3	23	4.05	4
Japani	2	3	2	2	3	4	16	2.20	16
Kanada	3	3	2	2	2	2	14	2.50	13
Kreikka	1	2	2	1	3	4	13	1.50	22
Norja	1	2	2	3	2	2	12	1.75	20
Portugali	1	2	1	1	4	3	12	1.30	23
Ranska	2	2	1	2	2	4	13	1.90	19
Ruotsi	4	3	3	4	3	3	20	3.65	7
Saksa	5	5	4	4	3	3	24	4.40	1
Suomi	4	3	4	4	4	3	22	3.90	6
Sveitsi	5	3	4	4	4	3	23	4.35	2
Tanska	2	3	3	4	3	2	17	2.70	10
Uusi-Seelanti	3	4	3	2	2	2	16	2.75	9
Yhdysvallat	4	4	4	4	4	3	22	3.95	5

Itsenäisyyttä on arvioitu asteikolla 1–5. Mitä suurempi pisteluku on, sitä itsenäisempi keskuspankki on.

(1) Painot ovat: mandaatti 0.45, tavoitteet 0.05, johto 0.20, valtion rahoitus 0.20, taloudellinen itsenäisyys 0.05 ja toiminnan seurattavuus 0.05.

(2) Painotetun pistemäärän perusteella.

5 EMU-suunnitelmat

EY:n suunnitelmat talous- ja rahaliiton luomiseksi edellyttävät keskuspankkien aseman itsenäistämistä. Suunnitelman toisen vaiheen on määrä alkaa vuoden 1994 alussa, ja sitä ennen EY-maiden on käynnistettävä keskuspankkiensa itsenäistämisen prosessi. Toisen vaiheen alkaessa perustetaan myös Euroopan rahapolitiittinen instituutti (EMI), jonka tehtävänä on koordinoita jäsenmaiden rahapolitiikkaa ja valmistella kolmanteen vaiheeseen siirtymistä. Keskuspankkien on oltava täysin itsenäisiä siinä vaiheessa, kun EMU-suunnitelman kolmas vaihe alkaa eli aikaisintaan vuonna 1997 ja viimeistään (todennäköisimmin) vuonna 1999. Tällöin perustetaan Euroopan keskuspankki ECB ja lakkautetaan EMI.

Kolmannessa vaiheessa minkään keskuspankin määräävän elimen jäsenen ei ole lupa ottaa tai pyytää määräyksiä EY:n organisaatioilta, jäsenvaltioilta tai milteään muultakaan keskuspankin ulkopuoliselta elimeltä. Euroopan keskuspankilta poistetaan lakiteitse mahdollisuus rahoittaa EY:n tai yksittäisten jäsenmaiden budjettialijäämiä. Keskuspankin ensisijainen tavoite on inflaation torjunta.

Pankkitarkastus säilyy EMU-suunnitelmien mukaan pääasiassa kansallisissa pankkitarkastusvirastoissa. Euroopan keskuspankki ja maittaiset pankkitarkastusviranomaiset voivat kuitenkin konsultoida toisiaan pankkitarkastukseen liittyvissä asioissa. Euroopan keskuspankille on lisäksi varattu oikeus hoitaa tiettyjä pankkitarkastustehtäviä.

6 Yhteenveto

Keskusteltaessa rahapolitiikan uskottavuudesta ja tehokkuudesta inflaation-torjunnassa keskuspankin poliittinen riippumattomuus on korostunut viime aikoina. Keskustelussa on tuotu esille, että inflaation hidastamiseen liittyvät kansantaloudelliset kustannukset (tuotantomennytykset ja työttömyys) riippuvat keskeisesti yleisön luottamuksesta rahapolitiikkaan. Sekä teoreettinen että empiirinen tutkimus vahvistavat käsitystä, että keskuspankin päätöksenteon riippumattomuus poliittisesta päätöksentekojärjestelmästä vahvistaa tätä luottamusta ja vähentää alhaisen inflaation saavuttamiseen liittyviä kustannuksia.

Euroopan yhteisöjen suunnitelmat talous- ja rahaliiton luomiseksi ovat osaltaan vauhdittaneet keskustelua kansallisten keskuspankkien poliittisesta riippumattomuudesta. Suunnitelmien mukaan EY-maiden keskuspankit tulee ylimenokauden aikana (viimeistään vuodesta 1994) irrottaa poliittisesta määräysvallasta. Suunnitteilla olevan keskuspankin johtosääntöluonnoksessa esitetään, etteivät päättävissä elimissä toimivat saa ottaa neuvoja tai määräyksiä muilta viranomaisilta. Käsillä oleva selvitys arvioi säännöksiin pohjautuvan tarkastelun perusteella keskuspankkien riippumattomuutta ETA-maissa ja muutamassa muussa maassa.

Keskuspankit muodostavat säännöksiin pohjautuvan tarkastelun perusteella epäyhtenäisen joukon. Jotkut keskuspankit näyttävät olevan varsin riippumattomia, mutta monet ovat sangen epäitsenäisiä. Systemaattisia eroja Efta-maiden, EY-maiden ja muiden maiden välillä ei näytä olevan. EY-maissa on tällä hetkellä suhteellisen paljon nimellisesti epäitsenäisiä keskuspankkeja, mutta EMS-liittännäisyyden kautta näiden maiden harjoittama rahapolitiikka on tiukasti riippuvainen erinomaisen itsenäisestä **Saksan** keskuspankista.

Keskuspankki on erittäin itsenäinen **Chilessä, Saksassa ja Sveitsissä. Itävallan, Suomen ja Yhdysvaltain** keskuspankit ovat myös varsin riippumattomia hallituksista, ja **Ruotsin** keskuspankki asettuu varsin lähelle näitä. Muissa tarkastelun kohteena olevissa maissa keskuspankki on vaihtelevassa määrin epäitsenäinen. Esimerkiksi **Alankomaissa, Australiassa, Belgiassa, Tanskassa ja Uudessa-Seelannissa** keskuspankilla on jonkin verran itsenäisyyttä. **Espanjan, Kreikan, Norjan, Portugalin ja Ranskan** keskuspankit ovat sen sijaan erittäin riippuvaisia hallituksista. **Irlannin, Islannin, Ison-Britannian, Italian, Japanin ja Kanadan** keskuspankit sijoittuvat näiden kahden ryhmän välimaastoon. Tarkastelun itsenäisin on **Saksan** ja epäitsenäisin **Portugalin** keskuspankki. Efta-maiden riippumattomin keskuspankki on **Sveitsin** keskuspankki ja hallituksesta riippuvaisin on **Norjan** keskuspankki.

Liite Keskuspankkilainsäädäntö maittain

Liitteessä esitellään seuraavien 23 maan keskuspankkilainsäädäntöä: Alankomaat, Australia, Belgia, Chile, Espanja, Irlanti, Islanti, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Japani, Kanada, Kreikka, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Suomi, Sveitsi, Tanska, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.¹

Alankomaat

Nimi: De Nederlandsche Bank N.V.

Lain voimaantulovuosi: 1948

Mandaatti: Pankilla on merkittävän itsenäinen asema. Virallisesti hallituksella on lopullinen vastuu ohjeidenantamisoikeutensa myötä. Valtiovarainministeri päättää valuuttakurssiregimiin liittyvät kysymykset konsultoituaan keskuspankin kanssa. Hallituksen on hyväksyttävä valtiovarainministerin suunnitelmat. Valtiovarainministeri voi antaa sitovia ohjeita keskuspankille yhteensovittaakseen keskuspankin ja hallituksen talouspolitiikan. Keskuspankilla on kuitenkin oikeus valittaa hallitukselle, joka päättää riitatapauksissa ohjeiden noudattamisesta. Mikäli hallitus päättää, että ohjetta on seurattava, on päätös ja perustelut julkaistava. Tätä menetelmää ei ole käytännössä sovellettu, mutta sen olemassaolo lujittaa keskuspankin itsenäisyyttä. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Pankin on säädeltävä rahan arvoa siten, että sillä on mahdollisimman suotuisat vaikutukset kansakunnan menestykseen ja hyvinvointiin. Kun keskuspankki tämän tekee, sen on pyrittävä pitämään rahan arvo mahdollisimman vakaana.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta, 3–5 jäsenestä ja sihteeristä. Hallitus nimittää johtokunnan jäsenet johtokunnan ja valvovan elimen (ks. jäljempänä) suosituksesta 7 vuodeksi vuoroittaisesti. Toinen virkakausi on yleinen.

Pankin työskentelyä valvoo hallituksen nimittämä 12-henkinen elin, joka myös hyväksyy keskuspankin tilinpäätöksen. Nimitykset tähän elimeen esittää elin itse pankkineuvoston (valtiovarainministerin neuvoa antava elin keskuspankkiasioissa) kanssa 4 vuodeksi vuoroittaisesti. Uudelleenvalinta on mahdollinen.

¹ Tiedot on saatu lähteistä Aaltonen & Aurikko (1989), Batten et al. (1989), Capie & Wood (1991b), Danmarks Nationalbank (1991), EC (1990), Fair (1979), Grilli et al. (1991), Hochreiter (1990), Kaskarelis (1991), Kim (1991), Knight (1991), Lehmuusaari & Suvanto (1991), Leone (1991), Skånland (1984), Swinburne & Castello-Branco (1991), Tanila & Kuussaari (1992), Walsh (1990) ja Wickman-Parak (1991) sekä Islannin ja Ruotsin keskuspankista.

Hallituksen erityisenä valvojana toimii keskuspankkineuvos, jolla on osallistumisoikeus mutta ei äänioikeutta johtokunnassa ja pankkineuvostossa. Sama henkilö toimii puheenjohtajana pankkineuvostossa, jonka jäseniä ovat lisäksi neljä valvovan elimen valitsemaa henkilöä ja kaksitoista hallituksen nimeämää henkilöä, joiden toimikaudet vaihtelevat vuoroittain 4 vuoden välein. Uudelleenvalinta on mahdollinen. Viimeksi mainittuja ehdottavat hallituksen nimeämät instituutiot, ja tarkoitus on, että nämä 12 henkilöä edustaisivat eri eturyhmiä (kauppa, teollisuus, finanssimaailma, työmarkkinajärjestöt jne.).

Hallitus voi erottaa johdon jäsenet.

Valtion rahoitus: Keskuspankin on annettava korotonta lainaa valtiolle enintään HFL 150 miljoonaa, mikäli valtiovarainministeri katsoo sen tarpeelliseksi vahvistaakseen väliaikaisesti valtion rahoitusasemaa. Keskuspankki ja hallitus ovat kuitenkin sopineet, että keskuspankki rahoittaa valtiota määrällä, joka on korkeintaan 3 % valtion edellisen vuoden tuloista. Keskuspankki hoitaa valtion rahoitusliiketoimet.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa ja tulouttaa voittonsa valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Johtokunnan puheenjohtaja raportoi pankkineuvostolle taloudellisesta tilasta ja harjoitetusta politiikasta. Keskuspankki julkaisee viikoittaisen taseen. Eduskunnalle ei raportoida.

Australia

Nimi: Reserve Bank of Australia

Lain voimaantulovuosi: 1959

Mandaatti: Keskuspankin johtokunta päättää rahapolitiikasta, kuitenkin niin, että hallitus päättää valuuttapolitiikasta. Johtokunnan on informoitava hallitusta rahapolitiikasta ja hallituksen vastaavasti johtokuntaa yleisestä talouspolitiikasta. Jos harjoitettavasta rahapolitiikasta syntyy erimielisyyttä keskuspankin ja hallituksen välille, voi hallitus — sovintoyritysten jälkeen — antaa keskuspankille sitovia ohjeita politiikan muotoilusta. Näistä ohjeista on tiedotettava eduskunnalle yhdessä keskuspankin esittämien näkökohtien kanssa. Tätä menettelyä ei ole kuitenkaan kertaakaan käytetty. Keskuspankki vastaa pankkitarkastuksesta.

Tavoitteet: Hintojen vakaus, täystyöllisyys ja kansakunnan mahdollisimman suuri hyvinvointi.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja 7 jäsenestä. Viimeksi mainituista vähintään viiden pitää olla muita kuin keskuspankin tai muiden julkisten laitosten virkamiehiä, mutta valtiovarainministeriön kanslia-

päällikkö on johtokunnan jäsen. Hallitus nimittää johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan korkeintaan 7 vuodeksi ja muut jäsenet 5 vuodeksi vuorottaisesti. Erottamisesta ei ole säädöksiä.

Valtion rahoitus: Pankin on tuettava valtion rahoitusta, eikä rahoituksen enimmäismäärää ole määritelty. Keskuspankki ei toimi valtion velkakirjojen primaarimarkkinoilla.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Valtiovarainministeri määrittelee konsultoituaan johtokunnan kanssa, miten suuri osa mahdollisesta voitosta jää keskuspankkiin ja mikä osa tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Vuosikertomus annetaan valtiovarainministeriölle ja saatetaan eduskunnalle tiedoksi.

Belgia

Nimi: Banque Nationale de Belgique S.A.

Lain voimaantulovuosi: 1939

Mandaatti: Rahapolitiikkaa toteutetaan keskuspankin aloitteesta, mutta hallituksella on poliittinen vastuu harjoitetusta politiikasta. Hallituksella on veto-oikeus rahapoliittisissa päätöksissä. Hallitus vastaa valuuttakurssipolitiikasta, mutta keskuspankilla on oikeus neuvoa hallitusta valuuttakurssipoliittisissa kysymyksissä. Lain mukaan rahapolitiikan ja yleisen talouspolitiikan tavoitteiden on oltava sopusoinnussa toistensa kanssa. Keskuspankki ei ole ensisijaisesti vastuussa pankkitarkastuksesta, mutta pankkitarkastusviraston johtokunnan 7 jäsenestä keskuspankki on asettanut 2.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Keskuspankin korkein hallintoelin koostuu pääjohtajasta, varapääjohtajasta, 2–5 johtokunnan jäsenestä (nämä henkilöt muodostavat johtokunnan, josta tarkemmin jäljempänä) ja 10 muusta jäsenestä. Tämä elin asettaa viralliset korot, tekee esityksen pääjohtajaehdokkaaksi sekä huolehtii informaation kulusta rahapoliittisissa asioissa. Pääjohtajan virkakausi on 5 vuotta ja muiden johtokunnan jäsenten 6 vuotta. Toinen virkakausi on mahdollinen. Muiden jäsenten virkakausi on 3 vuotta. Hallituksella on oikeus erottaa pääjohtaja. Johtokunnan jäsenet esittää hallitus, ja heidät nimittää keskuspankin korkein hallintoelin. Osakkeenomistajat esittävät muut jäsenet siten, että valtiovarainministeri ehdottaa kolmea jäsentä; 2 jäsentä edustaa pankkipiirejä, 2 edustaa palkansaajajärjestöjä ja 3 edustaa työnantajia. Osakkeenomistajien esittämä jäsen ei vaihdu vuorottaisesti.

Johtokunta johtaa keskuspankin toimintaa ja tekee kaikki ne päätökset, jotka eivät nimenomaisesti kuulu korkeimman hallintoelimen toimenkuvaan.

Osakkeenomistajat valitsevat tilintarkastajat 3 vuodeksi kerrallaan. Nämä hyväksyvät keskuspankin budjetin ja taseen.

Keskuspankin kaikkia toimintoja valvoo hallituksen asettama erillinen edustaja. Hänellä on oikeus viivyttää keskuspankin päätöksiä raportoimalla niistä valtiovarainministerille, jonka on päätettävä 8 päivän kuluessa keskuspankin päätökseen tehtävästä mahdollisesta muutoksesta. Mikäli muutosta ei esitetä määräajan sisällä, keskuspankin päätös toteutuu. Tätä menettelyä ei ole toistaiseksi käytetty.

Valtion rahoitus: Valtio voi suoraan lainata korkeintaan BEF 37 mrd. keskuspankista. Valtio voi lisäksi lainata erillisen rahaston kautta korkeintaan BEF 160 mrd. Keskuspankki laskee liikkeeseen valtion lyhytaikaiset velkasitoumukset ja asettaa myyntiehtot. Keskuspankki ei osallistu muiden valtionpapereiden primaarimarkkinoille.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on osakeyhtiö, jonka osakkeista valtio omistaa puolet. Keskuspankin osakkeilla käydään kauppaa vapaasti pörssissä. Äänioikeussäännökset vähentävät kuitenkin hallituksen vaikutusmahdollisuuksia. Keskuspankki pitää 3 % bruttotuloistaan ja tulouttaa loput valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Hallituksen erillinen valvoja valvoo keskuspankin kaikkia toimintoja. Valtion tilintarkastaja taas valvoo keskuspankin toimintaa valtiontalouden rahoituksen hoitajana.

Chile

Nimi: Banco Central de Chile

Lain voimaantulovuosi: 1989

Mandaatti: Rahapolitiikan — mukaan lukien valuuttakurssipolitiikan — suunnittelu ja toteutus kuuluvat kokonaisuudessaan keskuspankille. Keskuspankin on kuitenkin otettava huomioon hallituksen talouspoliittinen yleislinja. Presidentti voi vaatia, että häntä informoidaan keskuspankin toiminnasta. Valtiovarainministerillä on oikeus viivyttää päätöksiä keskuspankin valvontaelimessä, mutta neljä johtokunnan jäsentä voi kumota valtiovarainministerin päätöksen. Pankkitarkastus kuuluu erilliselle virastolle. Keskuspankin osuus pankkivalvonnassa on vain hyvin marginaalinen.

Tavoitteet: Hintojen vakaus, rahoitusjärjestelmän vakaus ja lender-of-last-resort.

Johto: Keskuspankin johto on kaksijakoinen: operatiivista valtaa käyttää johtokunta ja valvontaa hoitaa erillinen elin. Presidentti nimittää johtokunnan puheen-

johtajan johtokunnan jäsenistä. Virkakausi on 5 vuotta, ja eduskunnan on hyväksyttävä valinta. Hallitus voi erottaa johtokunnan jäsenen, mikäli johtokunta esittää erovaatimuksen.

Valtion rahoitus: Ehdottoman selkeä kielto rahoittaa valtiota suoraan tai epäsuorasti (paitsi sotaoloissa).

Taloudellinen itsenäisyys: Voitto tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankki raportoi vuosittain presidentille ja eduskunnalle harjoitetusta rahapolitiikasta ja seuraavan vuoden suunnitelmista.

Espanja

Nimi: Banco de España

Lain voimaantulovuosi: 1962

Mandaatti: Keskuspankki toteuttaa rahapolitiikkaa hallituksen määrittelemän yleisen talouspoliittisen linjan mukaisesti. Myös valuuttakurssipolitiikka kuuluu hallitukselle. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Tavoitteet: Rahan arvon vakaus.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja korkeintaan 13 jäsenestä. Hallitus nimittää puheenjohtajan valtiovarainministerin ehdotuksesta ja varapuheenjohtajan hallituksen ehdotuksesta 4 vuodeksi (uudelleenvalinta mahdollinen). Johtokunnan muista jäsenistä 6 on hallituksen nimeämää, ja näiden virkakausi on 3 vuotta. Kaksi johtokunnan jäsentä on valtiovarainministeriöstä, neljä johtokunnan puheenjohtajan nimeämiä keskuspankkilaisia, joilla on vuoden virkakausi ja yksi johtokunnan jäsen edustaa henkilöstöä. Operaatiosta toimintaa hoitaa johtokunnan jäsenistä koottu johtajisto.

Valtion rahoitus: Korkeintaan 12 % valtion kuluvan vuoden menoista. Prosenttiosuus määritellään vuosittain valtion budjetissa, ja enimmäisraja koskee ainoastaan vuoden viimeisen päivän tilannetta.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankin omistavat sekä yksityiset osakkeenomistajat että valtio. Johtokunta hyväksyy toimintasuunnitelman, budjetin, toimintakertomuksen ja tilit. Keskuspankin vuotuisista nettotuloista tuloutetaan 10 % yksityisille osakkeenomistajille ja loput keskuspankki jakaa valtion kanssa.

Toiminnan seurattavuus: Eduskunta voi pyytää johtokunnan puheenjohtajalta selvitystä harjoitetusta rahapolitiikasta, ja johtokunta neuvoo hallitusta rahapoliittisissa kysymyksissä.

Irlanti

Nimi: Central Bank of Ireland

Lain voimaantulovuosi: 1942

Mandaatti: Käytännössä valtiovarainministeri määrittelee rahapolitiikan — mukaan lukien valuuttakurssipolitiikan — yleislinjan ja vastaa siitä. Keskuspankilla on kuitenkin lakisääteisesti varsin itsenäinen asema; sillä on esimerkiksi täysi vapaus valita rahapoliittiset instrumentit. Hallituksella ei ole oikeutta antaa keskuspankille toimintaohjeita, mutta keskuspankin on käytävä keskustelua valtiovarainministerin kanssa ja neuvottava häntä rahapoliittisissa kysymyksissä. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Rahan arvon vakaus ja kansakunnan hyvinvointi.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta ja 8 jäsenestä. Presidentti nimittää johtokunnan puheenjohtajan hallituksen ehdotuksesta 7 vuoden virkakaudeksi. Valtiovarainministeri nimittää johtokunnan muut jäsenet 5 vuoden vuoroittaisiksi virkakausiksi (uudelleenvalinta mahdollinen). Yksi johtokunnan jäsen on yleensä valtiovarainministeriön kansliapäällikkö, ja hänestä tulee käytännön mukaan seuraava johtokunnan puheenjohtaja. Johtokunnan jäsenet voidaan erottaa henkilökohtaisista syistä.

Valtion rahoitus: Ei varsinaisia rajoituksia.

Taloudellinen itsenäisyys: Mahdollinen voitto tuloutetaan valtion budjettiin. Keskuspankki ja valtiovarainministeriö voivat sopia seuraavan vuoden voiton ennakkotuloutuksesta.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankki informoi ja neuvoo valtiovarainministeriä rahapoliittisissa asioissa. Valtion tilintarkastajat valvovat keskuspankin tulosta ja tasetta.

Islanti

Nimi: Sedlabanki Islands

Lain voimaantulovuosi: 1986

Mandaatti: Rahapolitiikka on kokonaisuudessaan hallituksen käsissä. Kauppa- ja teollisuusministerin hyväksyntä tarvitaan kaikkiin rahapoliittisiin päätöksiin, ja keskuspankki on velvollinen toteuttamaan hallituksen rahapolitiikkaa. Jos keskuspankin ja hallituksen näkemyksissä on vakava erimielisyys, keskuspankilla on kuitenkin oikeus julkisesti ilmoittaa kantansa. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Vakaa hintataso ja tuotannollisen kapasiteetin tehokas hyödyntäminen.

Johto: Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta, 3 varsinaisesta jäsenestä ja 5 varajäsenestä. Eduskunta valitsee johtokunnan jäsenet 4 vuoden virkakausiksi. Kauppa- ja teollisuusministeri nimittää puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan eduskunnan valitsemista johtokunnan jäsenistä. Keskuspankin johtokunnalla on valvova ja neuvoa-antava rooli.

Keskuspankin operatiivinen johtajisto koostuu puheenjohtajasta ja kahdesta jäsenestä. Kauppa- ja teollisuusministeri nimittää johtajiston jäsenet 6 vuoden virkakausiksi. Johtajiston puheenjohtajan virkakausi on 3 vuotta, ja hänet valitsee johtajisto.

Valtion rahoitus: Hallituksella on oikeus lyhytaikaiseen keskuspankkiluottoon. Nämä luotot on maksettava takaisin 3 kuukauden kuluessa budjettivuoden päätymisestä. Keskuspankki voi lisäksi ostaa valtionpapereita rahapoliittisista syistä.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Puolet keskuspankin voitosta tuloutetaan valtiolle vähennettynä tietyllä osuudella, joka jää keskuspankin osinkorahastoon.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankki antaa vähintään kaksi kertaa vuodessa raportin rahapolitiikasta kauppa- ja teollisuusministerille. Keskuspankki on velvollinen ylläpitämään läheisiä suhteita hallitukseen ja neuvomaan hallitusta kaikissa rahapolitiikkaan liittyvissä asioissa.

Iso-Britannia

Nimi: Bank of England

Lain voimaantulovuosi: 1946

Mandaatti: Valtiovarainministeriö suunnittelee rahapolitiikkaa, ja keskuspankki toteuttaa sitä. Hallitus päättää valuuttakurssipolitiikasta, ja valtio omistaa valuuttavarannon. Valtiovarainministeri voi antaa toimintaohjeita keskuspankille konsultoituaan keskuspankin johtokunnan puheenjohtajaa. Toimintaohjeita ei ole pakko julkaista. Tätä menettelyä ei ole kuitenkaan käytetty. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja 16 jäsenestä, joista koreintaan 4 on keskuspankin johtajia. Hallitus nimittää johtokunnan siten, että johtokunnan puheenjohtajan virkakausi on 5 vuotta ja muiden 4 vuotta vuoroittaisesti (uudelleenvalinta mahdollinen).

Valtion rahoitus: Ei rajoituksia, mutta käytännössä suora rahoitus on rajoitettu lyhytaikaisiin luottoihin tilapäisten likviditeettivajeiden täyttämiseksi.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Rahan liikkeenlaskusta saatavat voitot tuloutetaan kokonaisuudessaan valtiolle. Muusta toiminnasta 25 % tuloutetaan niin ikään valtiolle, lopusta maksetaan yhtiöveroa, minkäläinenkin tulos jää keskuspankkiin.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankin edustajat antavat suullisia ja kirjallisia lausuntoja eduskunnan komiteoille. Vuosikirja annetaan eduskunnalle.

Italia

Nimi: Banca d'Italia

Lain voimaantulovuosi: 1936

Mandaatti: Hallitus määrittelee rahapolitiikan suuntaviivat. Diskontokoron muutoksista päättää valtiovarainministeriö keskuspankin ehdotuksen pohjalta. Hallitus päättää kassavarantovelvoitteesta ja keskuspankki markkinaoperaatioista. Valuuttakurssikysymykset ratkotaan käytännössä yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Käytännössä keskuspankin asiantuntemus antaa merkittävän painon keskuspankin rahapoliittisille näkemyksille. Valuuttavarannon hoito ja

pankkitarkastus kuuluvat erilliselle elimelle, jonka jäsenenä on keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Johtokunta koostuu puheenjohtajasta ja 12 jäsenestä. Yhtiökokous valitsee johtokunnan 3 vuodeksi vuoroittaisesti (uudelleentalinta mahdollinen). Johtokunta esittää toimivan johdon johon kuuluu johtokunnan puheenjohtaja ja joitakin johtajia, pääministeri tekee esityksen johdosta yhdessä valtiovarainministerin kanssa ja presidentti hyväksyy ehdotuksen. Toimivan johdon virkakausi on rajoittamaton.

Valtion rahoitus: Automaattisesti korkeintaan 14 % valtion menoista. Keskuspankki ei ole velvollinen ostamaan valtion papereita, ja 1981 keskuspankki ilmoitti, ettei se enää automaattisesti osta valtion velkakirjoja. Keskuspankki hoitaa valtion rahoitusliikenteen.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankin omistaa rahoituslaitokset, joista suurin osa on julkisia. Sosiaalivakuutusrahastot ja vakuutuslaitokset voivat myös omistaa keskuspankin osakkeita. Omistajille maksetaan osinkoa, ja osalla voitoista kartutetaan keskuspankin varantoja. Loput tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Johtokunnan puheenjohtaja osallistuu eri ministerineuvostojen kokouksiin. Valtiovarainministeriön edustaja on läsnä keskuspankin johtokunnan kokouksissa.

Itävalta

Nimi: Österreichische Nationalbank

Lain voimaantulovuosi: 1984

Mandaatti: Keskuspankki päättää rahapolitiikasta kokonaisuudessaan ja toimii sen toteuttajana. Keskuspankin on kuitenkin otettava huomioon hallituksen talouspolitiikka päätöksissään. Pankkitarkastus ei kuulu keskuspankille.

Tavoitteet: Rahan arvon vakaus niin kotimaisessa ostovoimassa mitattuna kuin muihin vakaisiin valuuttoihin verrattuna.

Johto: Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa, 5 johtokunnan jäsentä ja 6 osakkeenomistajien nimeämää johtokunnan jäsentä. Presidentti nimittää puheenjohtajan ja hallitus varapuheenjohtajat ja edellä mainitut 5 johtokunnan jäsentä. Virkakausi on 5 vuotta. Johtokunta tekee kaikki rahapoliittiset päätökset.

Operatiiviseen johtoon kuuluu pääjohtaja, varapääjohtaja ja 2 - 4 johtajaa. Johtokunta nimittää operatiivisen johdon 5 vuoden virkakaudeksi. Johtokunnan puheenjohtajalla on oikeus osallistua operatiivisen johdon kokouksiin, ja hän toimii silloin operatiivisen johdon puheenjohtajana. Johtokunnan puheenjohtaja vastaa siitä, että operatiivinen johto toteuttaa johtokunnan päätökset, ja operatiivisella johdolla on velvollisuus informoida johtokunnan puheenjohtajaa kaikesta toiminnastaan.

Valtion rahoitus: Valtio voi saada lyhytaikaisia luottoja korkeintaan 5 % viimeisen valtion budjetin tuloista. Keskuspankki voi ostaa valtion velkakirjoja rahamarkkinainterventioiden toteuttamista varten.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on osakeyhtiö, jonka osakkeista valtio omistaa 50 % ja hallituksen hyväksymät yksityishenkilöt ja yritykset 50 %.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankin toimintaa seuraa hallituksen tähän tehtävään valitsema virkamies, jolla on oikeus osallistua keskuspankin johtokunnan kokouksiin neuvonantajana.

Japani

Nimi: Bank of Japan

Lain voimaantulovuosi: 1942

Mandaatti: Hallituksella on täysi kontrolli rahapolitiikasta. Keskuspankilla on oikeus muotoilla rahapolitiikkaa, mutta hallituksella on edustus keskuspankin johtokunnassa ja valtiovarainministerillä on oikeus antaa sitovia ohjeita johtokunnalle kaikissa keskuspankkia koskevissa kysymyksissä. Tätä oikeutta ei ole kuitenkaan käytetty. Keskuspankki vastaa valuuttakurssipolitiikasta ja toimii hallituksen agenttina. Keskuspankki hoitaa pankkitarkastuksen yhdessä valtiovarainministeriön kanssa.

Tavoitteet: Yleisesti ja epämääräisesti määritellyt perinteiset keskuspankkipoliittiset tavoitteet ml. hintojen vakaus. Näitä on ajettava yleisen talouspolitiikan linjan mukaisesti siten, että taloudellista aktiviteettia kasvatetaan.

Johto: Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja 6 jäsentä. Jäsenistä yksi edustaa valtiovarainministeriötä, yksi valtion suunnittelukeskusta ja neljä erityisosaamista rahoituksen, teollisuuden, kaupan ja maatalouden aloilla. Hallitus valitsee neljä viimeksi mainittua jäsentä 4 vuodeksi vuoroittain ja eduskunta hyväksyy heidät. He valitsevat teoriassa johtokunnan puheenjohtajan 5 vuoden virkakaudeksi, mutta käytännössä hallitus nimeää hänet. Tavan mukaan johtokunnan puheenjohtaja valitaan vuoroittain keskuspankista ja valtiovarainministeriön entisistä virkamiehistä. Valtiovarainministeriön ja suunnittelukeskuksen

edustajilla ei ole äänioikeutta. Muiden kuin näiden kahden edustajan jälleenvaalinta on mahdollinen johtokunnassa. Valtiovarainministeri voi erottaa keskuspankin johtajatason virkamiehiä.

Markkinaoperaatioista päättää valtiovarainministerin nimeämä komitea, johon kuuluu johtokunnan puheenjohtaja, johtokunnan varapuheenjohtaja ja 7 johtajaa.

Valtion rahoitus: Ei muita rajoituksia kuin että velkakirjojen maturiteettien on oltava lyhyempiä kuin yksi vuosi, jos velkakirjat ostetaan primaarimarkkinoilta. Keskuspankki hoitaa valtion rahoitusliikenteen.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankin omistavat valtio (55 %) ja yksityiset investoijat (45 %). Yhtiökokouksia ei pidetä. Mahdollinen voitto tuloutetaan valtiolle lukuun ottamatta pieniä osuuksia, jotka menevät reservien kartuttamiseen ja osinkojen maksuun (korkeintaan 5 %). Hallitus hyväksyy keskuspankin budjetin.

Toiminnan seurattavuus: Toimintakertomus annetaan eduskunnalle. Valtiovarainministerin ehdottama valtion tilintarkastaja valvoo keskuspankin tilejä.

Kanada

Nimi: Bank of Canada

Lain voimaantulovuosi: 1934

Mandaatti: Keskuspankki päättää korkopolitiikasta ja, tietyin rajoituksin, kassavarantovelvoitteesta. Hallitus päättää valuuttakurssipolitiikasta yhteistyössä keskuspankin kanssa, ja keskuspankillä on tässä suhteessa operationaalinen toteuttamisvastuu. Valtiovarainministerin ja keskuspankin johtokunnan puheenjohtajan on käytävä säännöllisesti keskusteluja rahapolitiikasta ja sen suhteesta muuhun talouspolitiikkaan. Valtiovarainministerillä on oikeus hallituksen tuella antaa ohje keskuspankin johtokunnan puheenjohtajalle, jos erimielisyyttä rahapolitiikasta ilmenee. Ohjeen tulee olla kirjallinen, julkinen ja täsmällinen, ja se on annettava myös eduskunnalle. Tätä menettelyä ei ole kuitenkaan käytetty, mutta keskuspankki on ainakin kerran toiminut hallituksen linjan vastaisesti. Pankkitarkastus kuuluu sekä keskuspankille että erilliselle pankkitarkastusvirastolle.

Tavoitteet: Keskuspankin tulee edistää maan hyvinvointia, tukea hallituksen politiikkaa ja varjella maan rahayksikön ulkoista ja kotimaista arvoa.

Johto: Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja 12 jäsentä. Toinen valtiovarainministeri kuuluu johtokuntaan, mutta ilman äänioikeutta. Johtokunta valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan 7-vuotiskau-

siksi, ja hallitus hyväksyy valinnat. Valtiovarainministeri nimittää johtokunnan muut 12 jäsentä 3 vuoden vuoroittaisiksi virkakausiksi. Jällevalinta on mahdollista.

Pankin operatiivinen johto koostuu johtokunnan puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja 2–4 johtajasta sekä toisesta valtiovarainministeristä (ilman äänioikeutta).

Valtion rahoitus: Suorassa rahoituksessa tehdään ero taattujen ja takaamattomien lainojen välillä. Takuita vastaan valtio voi ottaa luottoja määrällisesti rajatta mutta korkeintaan 6 kuukaudeksi. Ilman takuita lainaa voi ottaa korkeintaan kolmanneksen valtion tuloista ja neljänneksen kuntien tuloista korkeintaan seuraavan vuoden maaliskuuhun asti.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Voitot, jotka ei käytetä rahastojen kartuttamiseen, tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Valtiovarainministeri antaa keskuspankin toimintaker-
tomuksen eduskunnalle ja nimeää kaksi tilintarkastusfirmaa, jotka tarkastavat keskuspankin tilit. Keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja on usein kuul-
tavana eduskunnan komiteoissa.

Kreikka

Nimi: Bank of Greece

Lain voimaantulovuosi: 1927

Mandaatti: Keskuspankki toteuttaa hallituksen rahapolitiikkaa mukaan lukien valuuttakurssipolitiikkaa. Keskuspankkia kuitenkin konsultoidaan, kun rahapolitiikkaa suunnitellaan. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta, yhdestä tai useammasta varapuheenjohtajasta ja 9 jäsenestä, joista vähintään viiden tulee olla elinkeinoelämän edustajia. Hallitus nimittää johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat 4 vuodeksi johtokunnan esityksestä. Yhtiökokous voi erottaa heidät virkavirheen takia. Muiden jäsenten virkakausi on 3 vuotta, ja heidät valitsee yhtiökokous. Kaikki johtokunnan jäsenet voidaan valita uudelleen.

Valtiovarainministeri voi nimittää hallitusta edustavan valvojan, joka osallistuu keskuspankin yhtiökokouksiin ja johtokunnan kokouksiin ilman äänioikeutta mutta jolla on veto-oikeus.

Valtion rahoitus: Valtio voi saada suoraa lyhytaikaista luottoa korkeintaan 10 % vuosittaisista menoistaan. Epäsuoralle rahoitukselle ei ole asetettu ylärajaa.

Liikepankit ovat velvollisia investoimaan osan talletuksistaan valtion velkakirjoihin.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on osakeyhtiö, jonka osake-enemmistön omistaa valtio. Keskuspankin tulos ei kuitenkaan ole osa valtion budjettia. Yhtiökokous hyväksyy vuositilinpidon ja asettaa 3 riippumatonta tilintarkastajaa. Osakkeenomistajille maksetaan osinkoa, loput voittovaroista siirretään valtiolle tai käytetään valuuttatappioiden kattamiseen.

Toiminnan seurattavuus: Eduskunta tai sen alaiset komiteat voivat kutsua keskuspankin virkamiehiä kuulusteluihin.

Norja

Nimi: Norges Bank

Lain voimaantulovuosi: 1985

Mandaatti: Keskuspankki on toimeenpaneva ja neuvoa-antava elin raha- ja valuuttakurssipoliitikassa. Keskuspankin on noudatettava hallituksen muotoilemaa talouspoliittista linjaa. Valtiovarainministeriötä on informoitava, jos keskuspankki aikoo tehdä merkittäviä päätöksiä. Hallituksella on oikeus antaa ohjeita keskuspankille, mutta keskuspankilla on oikeus ilmaista mielipiteensä asiasta, ja eduskuntaa on informoitava toimenpiteestä. Keskuspankin on vastattava kaikkiin hallituksen tai valtiovarainministerin sille antamiin kysymyksiin, ja keskuspankki on velvollinen ilmaisemaan valtiovarainministeriölle, jos joitakin rahapoliittisia toimenpiteitä on sen mielestä aiheellista tehdä. Pankkitarkastus ei kuulu keskuspankille.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja 5 jäsentä. Hallitus nimittää johtokunnan jäsenet. Johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan virkakausi on 6 vuotta, ja toinen virkakausi on mahdollinen. Muiden jäsenten virkakausi on 4 vuotta, ja nimitykset ovat vuoroittaisia. Keskuspankin johtokuntaan ei voida valita hallituksen tai eduskunnan jäseniä, kansliapäälliköitä tai muita poliittisia erityisavustajia. Kaksi henkilöstön edustajaa osallistuu keskuspankin johtokunnan kokouksiin, kun käsitellään hallinnollisia kysymyksiä.

Valtion rahoitus: Keskuspankki voi antaa lyhytaikaista rahoitusta valtiolle eduskunnan asettamissa rajoissa. Pitkäaikaista rahoitusta voidaan myöntää erikoistapauksissa, silloinkin eduskunnan asettamissa rajoissa.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankin toimintaa valvoo ja tilinpäätöksen hyväksyy eduskunnan valitsevat 15 henkilöä, joiden virkakausi on 4 vuotta. Paikkojen täyttö on vuorottaista. Tähän elimeen ei voida valita hallituksen tai eduskunnan jäseniä, kansliapäälliköitä tai muita poliittisia erityisavustajia. Keskuspankin vuosikertomus annetaan hallitukselle ja tiedoksi eduskunnalle.

Portugali

Nimi: Banco de Portugal

Lain voimaantulovuosi: 1975

Mandaatti: Keskuspankki on täysin valtiovarainministerin alaisuudessa. Keskuspankki toteuttaa valuuttakurssipolitiikkaa valtiovarainministerin puolesta. Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, 3 varapuheenjohtajaa ja 7–9 jäsentä. Hallitus nimittää johtokunnan 5 vuoden virkakausiksi valtiovarainministerin ehdotuksesta. Uudelleenvalinta on mahdollinen. Hallitus voi erottaa johtokunnan jäseniä koska tahansa.

Valtion rahoitus: Keskuspankki antaa korotonta luottoa valtiolle korkeintaan 10 % edellisen vuoden tuloista. Enimmäismäärä on sitova ainoastaan vuoden viimeisenä päivänä. Keskuspankki voi lisäksi myöntää valtiolle luottoja hallituksen esityksen mukaisesti eduskunnan hyväksytyä ehdotuksen. Epäsuoralle valtion rahoitukselle ei ole asetettu rajoja. Liikepankit ovat velvollisia pitämään 5 % talletusvaroistaan valtionpapereissa.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on taloudellisesti riippumaton hallituksesta, mutta budjetti on annettava tiedoksi valtiovarainministerille, joka myös hyväksyy tilit. Voitto tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankkia valvoo 4-henkinen elin, joka koostuu kolmesta valtiovarainministerin nimittämästä henkilöstä ja yhdestä keskuspankin henkilökunnan nimittämästä henkilöstä. Virkakausi on 3 vuotta, ja uudelleenvalinta on mahdollinen. Keskuspankin virkamiehiä ei osallistu hallituksen tai eduskunnan kokouksiin eikä päinvastoinkaan.

Ranska

Nimi: Banque de France

Lain voimaantulovuosi: 1973

Mandaatti: Keskuspankki harjoittaa raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa valtiovarainministerin antamien suuntaviivojen mukaisesti. Se osallistuu hallituksen rahapolitiikan suunnitteluun ja toteuttamiseen, ja sillä on oikeus ilmoittaa mieliteensä rahapoliittisissa asioissa. Pankkitarkastus hoidetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Tavoitteet: Ei määritelty.

Johto: Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa ja 10 jäsentä. Hallitus nimittää johtokunnan (lukuun ottamatta yhtä rivi-jäsentä, joka on keskuspankin henkilöstön nimittämä). Hallituksen nimittämät rivijäsenet valitaan heidän taloudellisen asiantuntemuksen perusteella. Puheenjohtajien virkakausi on käytännössä rajoitettu 5–7 vuoteen, muiden jäsenten virkakausi on 6 vuotta ja täyttö vuoroittaista. Mitään johtokunnan tekemää päätöstä ei saa toteuttaa ilman puheenjohtajan allekirjoitusta. Johtokunnan puheenjohtaja voidaan erottaa koska tahansa.

Johtokunnan lisäksi on olemassa neuvoa-antava 51-henkinen elin. Jäsenet ovat valtiovarainministerin nimittämiä ja edustavat talouden eri intressiryhmiä.

Valtion rahoitus: Valtiovarainministeri voi sopia keskuspankin kanssa valtion rahoituksesta. Keskuspankin johtokunnan on vahvistettava tämä sopimus, ja eduskunnan on hyväksyttävä se. Keskuspankki ei toimi valtionpapereiden primaarimarkkinoilla.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Voitot tuloutetaan valtiolle. Valtiovarainministeriö hyväksyy keskuspankin tilit.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja antaa vähintään kerran vuodessa kirjallisen selonteon keskuspankin toiminnasta presidentille.

Ruotsi

Nimi: Sveriges Riksbank

Lain voimaantulovuosi: 1989

Mandaatti: Keskuspankki päättää rahapolitiikasta. Keskuspankin on keskusteltava hallituksen kanssa ennen kuin tehdään merkittäviä rahapoliittisia toimenpiteitä, mutta keskuspankki tekee kuitenkin lopullisen päätöksen. Päätökset valuuttakurssijärjestelmästä kuuluvat kuitenkin eduskunnan pankkivaltuusmiehille. Pankkitarkastus ei kuulu keskuspankille.

Tavoitteet: Turvallisen ja tehokkaan maksujärjestelmän edistäminen. Tämän on tulkittu merkitsevän rahan ostovoiman vakauttamista, vakaan valuuttakurssin ylläpitämistä ja taloudellisen kehityksen huomioon ottamista.

Johto: Keskuspankin korkein johto muodostuu eduskunnan pankkivaltuusmiehistä, joita on 8 ja joiden virkakausi on 3 vuotta (eli sama kuin eduskunnan). Eduskunta valitsee 7 pankkivaltuusmiestä, ja nämä valitsevat kahdeksannen pankkivaltuusmiehen, joka on keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja, sekä pankkivaltuusmiesten puheenjohtajan ja yhden tai useamman varapuheenjohtajan. Keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja ei voi toimia pankkivaltuusmiesten puheenjohtajistossa. Pankkivaltuusmiehet valitsevat myös kaksi johtokunnan varapuheenjohtajaa. Hallituksen tai muun pankin johtokunnan jäsen ei saa toimia pankkivaltuusmiehenä.

Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta ja kahdesta varapuheenjohtajasta. Johtokunnan jäsenten virkakausi on 5 vuotta. Käytännössä hallitus nimittää keskuspankin johtokunnan.

Valtion rahoitus: Keskuspankki voi ostaa ja myydä valtion velkakirjoja rahapoliittisessa tarkoituksessa sekä myöntää erittäin lyhytaikaista luottoa valtiolle rahoitusvajeiden tasaamiseksi.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Eduskunta päättää keskuspankin esityksestä keskuspankin voiton jaosta. Normaalisti 80 % voitosta (viiden vuoden keskiarvo) tuloutetaan valtiolle ja loppu jää keskuspankkiin.

Toiminnan seurattavuus: Eduskunta hyväksyy keskuspankin vuosikertomuksen ja tilinpäätöksen. Eduskunnan valiokunta voi kutsua keskuspankin johtokunnan puheenjohtajan kuultavaksi.

Saksa

Nimi: Deutsche Bundesbank

Lain voimaantulovuosi: 1957

Mandaatti: Keskuspankki päättää yksin rahapolitiikasta, ja sen on oltava riippumaton hallituksesta. Hallituksella on oikeus asettaa valuuttakurssille pariteetti-arvo, mutta pariteetin puuttuessa keskuspankki määrittelee de facto valuuttakurssipolitiikan. Keskuspankin on tuettava hallituksen talouspolitiikkaa, mikäli se näin toimiessaan ei vaaranna rahapolitiikan hoitoa. Keskuspankki on toiminut avoimesti hallituksen linjaa vastaan. Pankkitarkastus tehdään yhdessä erillisen viraston kanssa.

Tavoitteet: Keskuspankin on säädeltävä rahan ja luoton määrää tavoitteenaan rahan arvon vakaus.

Johto: Johtokunnan muodostavat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, korkeintaan 8 varsinaista jäsentä ja liittovaltioiden keskuspankkien 11 pääjohtajaa. Presidentti nimittää johtokunnan jäsenet (pl. liittovaltioiden keskuspankkien pääjohtajat) hallituksen esityksestä korkeintaan 8 vuoden virkakausiksi. Täyttö on käytännössä vuoroittaista. Hallituksen on konsultoitava johtokuntaa nimitysasioissa, ja johtokunnan jäsenillä tulee olla erityisasiantuntemusta alallansa. Johtokunnan jäsenet ovat erottamattomia paitsi henkilökohtaisista syistä.

Keskuspankin johtajisto koostuu johtokunnasta ilman liittovaltioiden keskuspankkien pääjohtajia.

Valtion rahoitus: Keskuspankki voi luotottaa valtiota korkeintaan 6 mrd. DEM:lla ja yksittäisiä liittovaltioita korkeintaan 2.6 mrd. DEM:llä vakuuksia vastaan. Keskuspankki voi ostaa valtionpapereita sekundaarimarkkinoilta harjoittaessaan rahapolitiikkaa.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa ja voitto tuloutetaan valtiolle (pl. tietyt reservivaatimukset). Keskuspankilla on täysi budjettivapaus.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankki informoi hallitusta harjoitetusta rahapolitiikasta. Hallituksen jäsenillä on oikeus osallistua keskuspankin johtokunnan kokouksiin; näissä kokouksissa heillä on esitysoikeus, mutta ei äänioikeutta. Hallituksen jäsenet voivat viivyttää keskuspankin päätösten voimaantuloa korkeintaan 2 viikkoa. Hallituksen on kutsuttava keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja hallituksen kokouksiin, joissa merkittäviä rahapolitiikkaa sivuavia kysymyksiä käsitellään. Keskuspankin vuosikertomusta ei käsitellä hallituksessa tai eduskunnassa.

Suomi

Nimi: Suomen Pankki

Lain voimaantulovuosi: 1925

Mandaatti: Keskuspankki toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa ja on muodollisesti varsin itsenäinen hallitukseen nähden. Eduskunnan pankkivaltuusmiehet päättävät mm. Suomen Pankin peruskorosta, ja heille kuuluu myös esityksen tekeminen hallitukselle markan ulkoisen arvon tai sen vaihtelurajojen muuttamisesta. Esityksen pankkivaltuusmiehet tekevät keskuspankin johtokunnan ehdotuksesta, ja hallituksen on joko hyväksyttävä tai hylättävä esitys muuttumattomana. Suomen Pankin johtokunnan itsenäisyyttä tukee se, että se voi päättää kaikista niistä rahapoliittisista asioista, joista päättämistä ei ole erikseen määrätty pankkivaltuusmiehille.

Tavoitteet: Rahalaitoksen pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla sekä rahanliikkeen edistäminen ja helpottaminen. Tämän on tulkittu merkitsevän rahan ostovoiman vakauttamista, vakaan valuuttakurssin ylläpitämistä ja taloudellisen kehityksen huomioon ottamista.

Johto: Ylimpinä rahapoliittisina päätöksentekijöinä toimivat eduskunnan pankkivaltuusmiehet, joita on 9. Eduskunta valitsee pankkivaltuusmiehet vaalikaudeksi kerrallaan.

Keskuspankin johtokuntaan kuuluu puheenjohtaja ja enintään 5 jäsentä. Presidentti nimittää johtokunnan jäsenet pankkivaltuusmiesten esityksen avulla avoimella valtakirjalla toistaiseksi.

Valtion rahoitus: Ei varsinaisia säännöksiä. Keskuspankki on kuitenkin vain muutamassa erityistapauksessa luotottanut valtiota.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankin voitosta on ainakin puolet käytettävä varausten kartuttamiseen, kunnes keskuspankin rahastot ovat nousseet 10 mrd. markkaan. Loput tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Eduskunnan pankkivaltuusmiehet valvovat keskuspankin hallintoa ja hoitoa. Keskuspankin vuosikertomus annetaan eduskunnalle.

Sveitsi

Nimi: Schweizerische Nationalbank

Lain voimaantulovuosi: 1953

Mandaatti: Keskuspankki määrää itsenäisesti rahapolitiikasta. Hallituksella on oikeus määritellä valuuttakurssipariteetit, mutta niiden puuttuessa keskuspankki on vapaa toteuttamaan valuuttakurssipolitiikkaa. Keskuspankin on neuvottava hallitusta rahakysymyksissä, ja hallituksella ei ole oikeutta antaa keskuspankille toimintaohjeita. Keskuspankin ja hallituksen on informoitava toisiaan tärkeimmistä suunnitelmistaan, ja toimenpiteet on sovittava yhteen. Hallituksen ja keskuspankin ei kuitenkaan tarvitse hyväksyä toistensa toimenpiteitä. Pankkitarkastus ei kuulu keskuspankille.

Tavoitteet: Maan yleinen etu. Tämän on tulkittu merkitsevän rahan ostovoiman vakauttamista, vakaan valuuttakurssin ylläpitämistä ja taloudellisen kehityksen huomioon ottamista.

Johto: Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta ja kahdesta varapuheenjohtajasta. Hallitus nimittää johtokunnan 6 vuoden ei-vuoroittaisiksi virkakausiksi keskuspankin valvontaelimen esityksestä; virkakaudet voidaan uusia.

Valtion rahoitus: Valtio voi lainata korkeintaan 1 mrd. SFR odottamattomien likviditeettitarpeiden kattamiseksi. Valtionpapereiden ostosta ei ole muita säädöksiä kuin että keskuspankki ei voi operoida valtionpapereiden primaarimarkkinoilla.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankin omistavat yksityishenkilöt, osavaltiot, paikallispankit ja julkisyhteisöt. Osavaltioilla ja niiden paikallispankeilla on osake-enemmistö keskuspankissa. Yhtiökokous hyväksyy tilinpidon ja päättää voitonjaosta. Hallituksen on sitä ennen hyväksyttävä vuositilinpito. Osingonjaon ja rahastojen kartuttamisen jälkeisestä voitosta vähintään kaksi kolmasosaa tuloutetaan osavaltioille ja loput keskushallinnolle.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankin toimintaa seuraa 40-henkinen elin. Osakkeenomistajat nimittävät 15 jäsentä ja hallitus 25 jäsentä tähän elimeen. Virkakausi on 4 vuotta, ja jälleentalinta on mahdollinen. Valvontaelin delegoi tarkemman seurannan valitsemalleen valiokunnalle, joka koostuu valvontaelimen 10 jäsenestä. Valvontaelinten koostumuksesta tulee näkyä maan eri osien edustus.

Tanska

Nimi: Danmarks Nationalbank

Lain voimaantulovuosi: 1936

Mandaatti: Hallitus määrittelee rahapolitiikan — mukaan lukien valuuttakurssi-politiikan — yhteistyössä keskuspankin kanssa. Pankkitarkastus kuuluu hallitukselle.

Tavoitteet: Rahalaitoksen pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla sekä rahanliikkeen edistäminen ja sääteleminen. Tämän on tulkittu merkitsevän rahan osto-voiman vakauttamista, vakaan valuuttakurssin ylläpitämistä ja taloudellisen kehityksen huomioon ottamista.

Johto: Keskuspankin johto on kaksijakoinen. Suurempi elin, valtuuskunta, kokoontuu neljännesvuosittain ja sen työvaliokunta 10 kertaa vuodessa. Johtokunta vastaa rahapolitiikan suunnittelusta ja toteutuksesta sekä keskuspankin operatiivisesta johtamisesta.

Valtuuskunta koostuu 25 jäsenestä. Hallitus nimittää kaksi jäsentä; yksi heistä on kansantaloustieteilijä ja yksi juristi. Eduskunta nimittää keskuudestaan 8 jäsentä. Loput 15 jäsentä valitsee valtuuskunta itse. Näillä jäsenillä tulee olla taloustuntemusta, ja heidän tulee edustaa eri maanosia ja elinkeinoja. Virkakausi on 5 vuotta, ja uudelleenvalinta on mahdollista. Valtuuskunnan työvaliokunta koostuu kahdesta hallituksen nimittämästä jäsenestä ja viidestä valtuuskunnan keskuudestaan vuosittain nimittämästä jäsenestä. Näistä viidestä jäsenestä kaksi on kansanedustajia.

Keskuspankin johtokunta koostuu hallituksen nimittämästä puheenjohtajasta ja kahdesta valtuuskunnan nimittämästä jäsenestä. Virkakausi on avoin, mutta hallitus tai valtuuskunta voi erottaa johtokunnan jäseniä kahden kolmasosan enemmistöpäätöksellä. Johtokunnan jäsenen on jätettävä virkansa, kun hän täyttää 70 vuotta.

Valtiovarainministeri toimii valtuuskunnan puheenjohtajana, ja hänellä on läsnäolo-oikeus työvaliokunnan kokouksissa. Tärkeimpiä päätöksiä ei saa tehdä ilman hänen läsnäoloaan tai ilmoittamatta päätösten esille ottamisesta hänelle.

Valtion rahoitus: Suoralle rahoitukselle ei ole asetettu rajoja, mutta tämän kanavan käyttö on ollut marginaalista. Keskuspankki rahoittaa kuitenkin tarvittaessa valtionpapereiden myynnissä ilmaantuvia vajeita. Epäsuora valtion rahoitus on kielletty. Keskuspankki hoitaa valtion rahoitusliikenteen.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Keskuspankin voitto tuloutetaan reservien kartuttamisen jälkeen valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Valtiovarainministeri valvoo keskuspankin toimintaa. Keskuspankin johtokunta tapaa valtiovarainministerin kuukausittain. Vuosikertomus annetaan valtiovarainministerille.

Uusi-Seelanti

Nimi: Reserve Bank of New Zealand

Lain voimaantulovuosi: 1989

Mandaatti: Keskuspankki on suhteellisen itsenäinen hallitukseen nähden, ja viranomaisten keskinäiset suhteet on tarkoin määritelty laissa. Kun keskuspankin johtokunnan puheenjohtaja valitaan (tai uudelleenvälitaan), määrittelee hän valtiovarainministerin kanssa inflaatiotavoitteen. Tavoite on saavutettava johtokunnan puheenjohtajan virkakautena tai sen osaperiodeina. Johtokunnan puheenjohtaja ja valtiovarainministeri voivat yhdessä muuttaa tavoitetta tai määrittellä uuden tavoitteen virkakauden aikana. Muutokset on julkistettava ja annettava tiedoksi eduskunnalle.

Tavoitteiden puitteissa on keskuspankilla suuri vapaus harjoittaa rahapolitiikkaa. Pääministerillä on kuitenkin oikeus antaa tiettyjä toimintaohjeita keskuspankille valtiovarainministerin ehdotuksesta. Nämä ohjeet koskevat muuta kuin hintojen vakautta, ja niiden voimassaoloaika on vuosi. Ohjeet voidaan vetää takaisin voimassaolonsa aikana, ja ne on julkistettava ja annettava tiedoksi eduskunnalle.

Valtiovarainministerillä on oikeus antaa toimintaohjeita keskuspankille valuuttakurssipolitiikasta. Pääministerin on hyväksyttävä nämä ohjeet, ja ne on julkistettava. Keskuspankilla on oikeus valittaa valtiovarainministerille ohjeista, ja jos ohje ei keskuspankin mielestä ole sopusoinnussa hintavakaustavoitteen kanssa, on keskuspankilla oikeus olla noudattamatta sitä. Hallitus voi kuitenkin tällaisessa tapauksessa antaa määräys, joka velvoittaa keskuspankin faktisesti toteuttamaan alkuperäisen ohjeen.

Pankkitarkastus kuuluu keskuspankille.

Tavoitteet: Vakaa hintataso ja mahdollisten ohjeiden mukaiset tavoitteet. Nykyinen inflaatiotavoite on 0–2 % vuoden 1992 loppuun mennessä.

Johto: Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta ja 1–2 varapuheenjohtajasta. Keskuspankkia neuvoo ja valvoo lisäksi 7–10-henkinen elin. Neuvoantava elin ehdottaa johtokunnan puheenjohtajaa, jonka valtiovarainministeri nimittää. Johtokunnan puheenjohtaja ehdottaa varapuheenjohtajat ja valtiovarainministeri nimittää myös heidät. Virkakausi on 5 vuotta ja valinta on vuoroittaista. Keskuspankin johtokunnan ja neuvoa-antavan elimen jäsenillä on oltava asiantuntija-ansioita, ja he eivät saa edustaa intressejä, jotka ovat ristiriidassa keskuspankin tavoitteiden kanssa. Pääministeri voi valtiovarainministe-

rin ehdotuksesta erottaa johtokunnan puheenjohtajan mm. jos tämän ponnistukset tavoitteiden saavuttamiseksi todetaan riittämättömiksi.

Valtion rahoitus: Valtiovarainministerin päätettävissä.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on valtion omistuksessa. Voitot, joita ei käytetä rahastojen kartuttamiseen, tuloutetaan valtiolle.

Toiminnan seurattavuus: Keskuspankki antaa vähintään kaksi kertaa vuodessa kirjallisen raportin valtiovarainministerille; raportti annetaan tiedoksi myös eduskunnalle. Keskuspankin on neuvottava ja informoitava hallitusta ja valtiovarainministeriä rahapolitiisissa kysymyksissä sekä kuunneltava hallitusta näissä kysymyksissä.

Yhdysvallat

Nimi: U.S. Federal Reserve System

Lain voimaantulovuosi: 1913

Mandaatti: Rahapolitiikan formulointi ja toteutus kuuluvat keskuspankille. Keskuspankki on kuitenkin vastuussa toiminnastaan eduskuntaan nähden, ja eduskunta voi antaa keskuspankille toimintaohjeita. Eduskunta on lisäksi delegoinut keskuspankille rahan liikkeellelaskun ja rahan arvon säätelemisen. Hallituksella ei ole ohjeidenanto- tai veto-oikeutta rahapolitiisissa kysymyksissä. Valuuttakurssipolitiikasta päättää valtiovarainministeriö, joka on antanut keskuspankille tehtäväksi huolehtia valuuttavarannosta ja valuuttamarkkinaoperaatioista. Pankkitarkastus tehdään yhdessä muun valtiovallan kanssa.

Tavoitteet: Maksimaalisen työllisyyden, tuotannon ja ostokyvyn edistäminen.

Johto: Keskuspankin johtokunta koostuu puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja 5 jäsenestä. Presidentti nimittää puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan 4 vuoden ja muut johtokunnan jäsenet 14 vuoden uusittaviksi vuoroittaisiksi virkakausiksi. Eduskunnan on hyväksyttävä nimitykset, ja eduskunta voi erottaa johtokunnan jäsenen vain rikosoikeudellisin keinoin. Käytännössä presidentti nimittää virkakautenaan enemmistön keskuspankin johtokunnasta, sillä vaihtuvuus on kasvanut johtokunnassa ajan myötä.

Keskuspankin tärkein politiikkaelin (FOMC) koostuu johtokunnasta lisätynä liittovaltioiden keskuspankkien 12 edustajalla. Liittovaltioiden edustajista vain 5 voi äänestää kerrallaan. New Yorkin liittovaltion keskuspankin edustajalla on pysyvä äänioikeus, ja muiden 4 edustajan äänioikeus seuraa vuosittaista kiertoa muiden liittovaltioiden edustajien äänioikeuden kesken.

Keskuspankilla on lisäksi neuvoa-antava elin, joka koostuu kahdestatoista liittovaltioiden keskuspankin edustajasta.

Valtion rahoitus: Ei säännöksiä.

Taloudellinen itsenäisyys: Keskuspankki on pankkijärjestelmän pankkien omistuksessa. Voitto tuloutetaan valtiolle lukuun ottamatta osinkoa, joka maksetaan pankkijärjestelmän pankeille. Keskuspankkijärjestelmällä on suuri budjetti-itsestäisyys.

Toiminnan seurattavuus: Johtokunnan jäsenet esiintyvät säännöllisesti eduskunnan komiteoissa. Eduskunnalle annetaan kirjallinen selonteko rahapolitiikasta kaksi kertaa vuodessa.

Kirjallisuusluettelo

- Aaltonen, A. — Aurikko, E. (1989) **Keskuspankkipolitiikka Suomessa**. Suomen Pankki A:73, Helsinki.
- Akhtar, M.A. — Howe, H. (1991) **The Political and Institutional Independence of U.S. Monetary Policy**. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review, No. 178, 343–389.
- Alesina, A. (1988) **Macroeconomics and Politics**. National Bureau of Economic Research Macroeconomics Annual, MIT Press, Cambridge, 13–52.
- Alesina, A. — Summers, L. (1991) **Central Bank Independence and Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence**. Harvard University Press, Harvard.
- Banaian, K. — Laney, L.O. — Willett, T.D. (1983) **Central Bank Independence: An International Comparison**. Federal Reserve Bank of Dallas Economic Review, March.
- Barro, R.J. — Gordon, D.B. (1983a) **A Positive Theory of Monetary Policy in a Natural Rate Model**. Journal of Political Economy, 91, 589–610.
- Barro, R.J. — Gordon, D.B. (1983b) **Rules, Discretion and Reputation in a Model of Monetary Policy**. Journal of Monetary Economics, 12, 101–122.
- Batten, D. — Blackwell, M. — Kim, I. — Nocera, S. — Ozek, Y. (1989) **The Instruments and Operating Procedures for Conducting Monetary Policy in the Group of Five Countries**. International Monetary Fund Working Paper WP/89/57.
- Blackburn, K. — Christensen, M. (1989) **Monetary Policy and Policy Credibility**. Journal of Economic Literature, 27, 1–45.
- Burdekin, R.C.K. — Laney, L.O. (1988) **Fiscal Policymaking and the Central Bank Institutional Constraint**. Kyklos, 48, 647–662.
- Capie, F. — Wood, G. (1991a) **Central Banks and Inflation: an historical perspective. Part I**. Central Banking, 2, 27–46.
- Capie, F. — Wood, G. (1991b) **Central Banks and Inflation: an historical perspective. Part II**. Central Banking, 2, 38–57.
- Danmarks Nationalbank (1991) **Funktion og opgaver som centralbank**. Danmarks Nationalbank, Köpenhamn.
- EC (1990) **Central Bank Legislation in 16 countries**. Memorandum II-D-1/HW.cb.gg/25.1.1990, European Communities, Brussels.
- Fair, D. (1979) **The Independence of Central Banks**. The Banker, October, 31–41.
- Grilli, V. — Masciandaro, D. — Tabellini, G. (1991) **Institutions and Policies**. Economic Policy, October, 431–392.

- Hetzel, R.L. (1990) **Central Bank's Independence in Historical Perspective**. *Journal of Monetary Economics*, 25, 165–176.
- Hochreiter, E. (1990) **The Austrian National Bank Act**. *Konjunkturpolitik*, 36, 245–256.
- Kaskarelis, G. (1991) **European Central Banks**. Standing Committee of European Central Bank Unions, Athens.
- Kim, S.B. (1991) **The Independence of Central Banks**. Federal Reserve Bank of San Francisco Weekly Letter, No. 91–43.
- Knight, R.L. (1991) **Central Bank Independence in New Zealand**. Teoksessa Downes, P. – Vaez-Zadeh, R. (toim.) **The Evolving Role of Central Banks**, International Monetary Fund, Washington, 140–146.
- Lehmussaari, O.-P. – Suvanto, A. (1991) **Keskuspankin riippumattomuus ja talouspolitiikan työnjako**. Suomen Pankin keskuspankkipolitiikan osaston työpaperi 11/91.
- Leone, A. (1991) **Effectiveness and Implications of Limits on Central Bank Credit to the Government**. Teoksessa Downes, P. – Vaez-Zadeh, R. (toim.) **The Evolving Role of Central Banks**, International Monetary Fund, Washington, 363–413.
- Masciandro, D. – Tabellini, G. (1988) **Monetary Institutions and Fiscal Deficits: A Comparative Analysis**. Teoksessa Cheng, H. (toim.) **Challenges to Monetary Policy in the Pacific Basin Countries**, Kluwer Academic Publishers, Massachusetts.
- Parkin, M. (1987) **Domestic Monetary Institutions and Deficits**. Teoksessa Buchanan, J.M. – Rowley, C.K. – Tollison, R.D. (toim.) **Deficits**, Basil Blackwell, New York.
- Skånland, H. (1984) **The Central Bank and Political Authorities in Some Industrial Countries**. Norges Banks Skriftserie, No. 13, Oslo.
- Swinburne, M. – Castello-Branco, M. (1991) **Central Bank Indipendence: Issues and Experience**. International Monetary Fund Working Paper WP/91/58.
- Tanila, K. – Kuussaari, H. (1992) **Keskuspankin asema maksujärjestelmissä ja maksuliikkeeseen liittyvissä instituutioissa eri maissa. Maksujärjestelmät ja keskuspankkirahoitus G-10 maissa**. Suomen Pankin rahoitusmarkkinaosaston työpaperi 1/92.
- Walsh, C.E. (1990) **Credibility, Commitment and Inflation Policy**. Federal Reserve Bank of San Francisco Weekly Letter, November.
- Weber, A. (1991) **On 'Two-Speed' EMU And Who to Leave Behind: Some Answers from Cluster and Discriminant Analysis**. Manuscript, Centre for Economic Policy Research.
- Wickman-Parak, B. (1991) **Centralbanker i några olika länder**. Arbetspromemoria, utkast till kapitel 4 i Riksbanksutredningen.

SUOMEN PANKIN KESKUSTELUALOITTEITA

ISSN 0785-3572

- 1/92 Jaakko Autio **Valuuttakurssit Suomessa 1864–1991**. Katsaus ja tilastosarjat. 1992. 36 + 245 s. ISBN 951-686-309-4
- 2/92 Juha Tarkka – Johnny Åkerholm **Fiscal Federalism and European Monetary Integration**. 1992. 29 s. ISBN 951-686-310-8
- 3/92 Päivikki Lehto-Sinisalo **The History of Exchange Control in Finland**. 1992. 92 s. ISBN 951-686-311-6
- 4/92 Erkki Koskela – Matti Virén **Inflation, Capital Markets and Household Saving in Nordic Countries**. 1992. 21 s. ISBN 951-686-312-4
- 5/92 Arto Kovanen **International Capital Flows in Finland 1975–1990: The Role of Expectations**. 1992. 18 s. ISBN 951-686-313-2
- 6/92 Ilmo Pyyhtiä **Investointien kohdentuminen Suomessa**. 1992. 54 s. ISBN 951-686-314-0
- 7/92 Margus Hanson **Eesti Pank ja Viron rahajärjestelmä 1920- ja 1930-luvulla**. 1992. 58 s. ISBN 951-686-315-9
- 8/92 Markku Malkamäki **Estimating Conditional Betas and the Price of Risk for a Thin Stock Market**. 1992. 36 s. ISBN 951-686-317-5
- 9/92 Markku Malkamäki **Conditional Betas and the Price of Risk in a Thin Asset Market: A Sensitivity Analysis**. 1992. 39 s. ISBN 951-686-318-3
- 10/92 Christian Starck **Keskuspankkien riippumattomuus – kansainvälinen vertailu**. 1992. 43 s. ISBN 951-686-319-1